

VAASAN YLIOPISTO
KAUPPATIETEELLINEN TIEDEKUNTA
TALOUSTIEDE

Jaakko Tervo

POSITIIVISEN LUOTTOTIETOREKISTERIN EDUT

Taloustieteen pro gradu -tutkielma

VAASA 2018

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
1 JOHDANTO	9
2. KOTITALOUKSIEN VELKAANTUMINEN	12
2.1. Kotitalouksien ylivelkaantumisen hallinta	21
3 LUOTTOTIETOJÄRJESTELMÄ	25
3.1. Kulutusluottojen hinnoittelu	31
4 INFORMAATION MERKITYS LUOTONANNOSSA	36
4.1. Epätäydellinen informaatio	36
4.2. Haitallinen valikoituminen	37
4.3. Kieltävän luottopäätökseen mahdollisuus	39
4.4. Moraalikato	41
4.6. Velkasopimuksen tarkoituksellinen läpinäkymättömyys	44
4.7. Tietoisuus velkaisuuden kustannuksista	49
4.8. Informaation välittäminen	52
5 LUOTTOTIETOREKISTERIN TULEVAISUUS	57
5.1. Uusi maksupalveludirektiivi – Payment Services Directive, PSD2	60
5.2. Pääoman, työn ja luottotietojen vapaa liikkuvuus	61
5.3. Velkaantuminen ja luottotietorekisteri	62
6 ONGELMIA LUOTTOLUOKITUKSEN KÄYTTÖÖNOTOSSA	64
6.1. Tiedonjako	64
6.2. Muut ongelmat	65
7 LUOTTOTIETOREKISTERIN VAIKUTUS LAINAKANTAAN	66
7.1. Ekonometrinen malli	68

8 YHTEENVETO	81
LÄHDELUETTELO	83

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Kotitalouksien velkaantuneisuus ja säästämisaste, maksuhäiriöiset henkilöt. (Tilastokeskus, Suomen Asiakastieto 2017)	13
Kuvio 2. Vakuudettomien kulutusluottojen kasvuvauhti. (Suomen Pankki 2017)	14
Kuvio 3. Kulutusluottomuodot 2012-2017. (Finanssiala 2017)	18
Kuvio 4. Luottokorkojen erot (Suomen Pankki 2017)	27
Kuvio 5. Kulutusluottojen jakaantuminen. (Koskinen ja Tuomikoski 2017)	30
Kuvio 6a. Tuoton ja korkotason yhteys.	38
Kuvio 6b. Korkotaso ja asiakasryhmät.	38
Kuvio 7. Velan herkkyys informaatiolle. (Holmström 2015)	47
Kuvio 8. FICO-luottopistenumeroon vaikuttavat tekijät. (Fair Isaac 2018)	53
Kuvio 9. Julkisen ja yksityisen luottotietorekisterin kattavuus Euroopassa (Maailmanpankki 2015)	58
Kuvio 10. Aikuisväestön osuus yksityisissä luottotietorekistereissä verrattuna kotitalouksien velkaantumiseen. (Maailman Pankki 2015, OECD 2015)	63

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Positiivisen ja negatiivisen luottotietorekisterin erot. (Accis 2015)	21
Taulukko 2. Kulutusluottojen hinnoittelu erot.	32
Taulukko 3. Tutkimuksen pankkiaineiston yhteenveto maakoodilla eroteltuna. (Orbis 2018)	70
Taulukko 4. Histogrammi pankkien järjestämättömien luottojen jakaumasta.	74
Taulukko 5. Korrelaatiokertoimet mallin muuttujista.	75
Taulukko 6. Muuttujien tilastotietoa.	76
Taulukko 7. Regressiomallit.	77

VAASAN YLIOPISTO

Taloustieteen yksikkö

Tekijä:	Jaakko Tervo
Tutkielman nimi:	Positiivisen luottotietorekisterin edut
Ohjaaja:	Panu Kalmi
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri
Oppiaine:	Taloustiede
Koulutusohjelma:	Taloustieteen maisteriohjelma
Aloitusvuosi:	2012
Valmistumisvuosi:	2018
	Sivumäärä: 89

TIIVISTELMÄ

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kriittisesti positiivisen luottotietorekisterin hyötyjä sekä kuluttajille että lainanantajille. Tutkimuksessa keskitytään viime aikaisiin muutoksiin eurooppalaisessa ja suomalaisessa luotonannossa.

Viime aikoina Suomessa on käyty keskustelua positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotosta. Suomessa on käytössä tällä hetkellä negatiivinen luottotietorekisteri. Negatiivinen luottotietorekisteri listaa merkintöjä yksityishenkilöiden maksuhäiriöistä. Suurimassa osassa Eurooppaa on käytössä negatiivisen luottotietorekisterin rinnalla positiivinen luottotietorekisteri.

Positiivista luottotietorekisteriä perustellaan usein huolella kuluttajien ylivelkaantumisesta. Empiirisen tutkimuksen mukaan positiivisella luottotietorekisterillä on kuitenkin ominaisuuksia, jotka rohkaisevat luoton tarjontaa ja sen kysyntää, koska rekisteri hälventää epätäydellisen informaation ja haitallisen valikoitumisen mahdollisuutta.

Tutkimuksen empiirisessä osiossa mallinetaan tilastollista yhteyttä positiivisen luottotietorekisterin ja luottokannan laadun välillä. Tämä tapahtuu vertailemalla eri eurooppalaisten pankkien järjestämättömien lainojen määrää kyseisen maan yksityisen luottotietorekisterin kattavuusasteeseen.

Pienimmän neliösumman menetelmällä saadaan merkittävä tulos sille, että korkeampi luottotietorekisterin kattavuus aikuisväestössä alentaa pankkien järjestämättömien lainojen määrää. Kun muuttujia kontrolloidaan pankin ja ajan suhteen kiinteän vaikutuksen mallilla, merkittävää tulosta ei saada.

AVAINSANAT: Positiivinen luottotietorekisteri, luottotietojärjestelmä

1 JOHDANTO

Kuluttajataloudessa on tapahtunut merkittäviä muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana, mutta vasta viime aikoina kuluttajatalouden aiheet ovat nousseet kunnolla taloustutkimuksen keskiöön. Tutkimusaiheena kuluttajatalous on kohteena mielenkiintoinen, koska raha- ja talouspoliittisten toimenpiteiden tehokkuus viime kädessä konkretisoituu ja näkyy jokaisen kuluttajan tuloissa. Jos tunnistetaan loppukuluttajien suojaamaton asema ja heidän tästä johtuva heikko vaikutusvalta, voidaan politiikkasuosituksia, regulaatiota ja muita taloudellisia päätöksiä tarkastella heidän hyvinvointinsa kautta.

Kuluttajan näkökulmasta taloudelliset valinnat perustuvat hänen preferensseihinsä: nykyiseen taloudelliseen tilanteeseensa, tulevaisuuden odotuksiin sekä taloudelliseen tietämykseen. Näistä viimeinen eli taloudellisen tietämyksen taso on puolestaan tiukasti sidoksissa siihen, minkälaisia taloudellisia sopimuksia ja sitoumuksia hän kykenee tekemään.

Taloudellisia päätöksiä varten kuluttaja tarvitsee tietoa rationaaliseen päätöksentekoon. Tehokkaiden markkinoiden muodostuminen edellyttää kattavaa informaatiota ostajan ja myyjän välille. Tämä pitää paikkansa myös kuluttajamarkkinoiden osalta.

Oli kyse sitten asuntolainasta, auton ostosta tai muusta taloudellisesta transaktiosta, on perehtymättömän osapuolen rooli usein hinnan ottaja – hinnan määrittäjän sijasta. Tämä lasketaan informaatiokadon hinnaksi. Työkokemukseni luotonannosta saa minut havainnollistamaan asiaa seuraavasti.

Kun voittoa tavoitteleva liikepankki ja ensimmäistä asuntolainaa, autolainaa tai muuta lainaa havitteleva nuori pariskunta sopivat tarkoista lainanehdoista,

olemme tilanteessa, jossa pankin informaatioedun voidaan olettaa olevan joltain osilta ristiriidassa kuluttajan edun kanssa.

Perehtyneen kuluttajan kanssa yllä mainittu tilanne ei välttämättä toteudu, vaan kuluttaja kykenee yksittäisissä tapauksissa toimimaan jopa hinnan määrittäjänä. Koko kuluttajamarkkinaa kuvatessa emme voi kuitenkaan odottaa, että kaikilla kuluttaja-asiakkailla voisi olla merkittävää informaatioetua luottolaitokseen nähden.

Asiaa yksinkertaistaen: kuluttaja tekee päätöksen lähes aina rajallisella informaatiolla. Luottolaitos taas perustaa rahoitustarjouksensa sekä asiakkaasta saatavaan että kaikkeen muuhun yleisesti saatavissa olevan tiedon varaan.

On selvää, että luottolaitoksilla on enemmän yleistä informaatiota, jonka turvin niille usein syntyy informaatioetua. Mutta sen minkä luottolaitos tietää paremmin yleisestä informaatiosta, tuntee kuluttaja taas paremmin oman rahoitusasemansa.

Suomessa luotonantoprosessi nojaakin vahvasti asiakkaan itsensä kertomaan taustatietoon. Jotta taloudellisissa tilanteissa voitaisiin maksimoida luotonantoprosessiin osallistuvien kokonaishyvintöinti, on kaikkien, niin rahoituslaitosten että kuluttajien informaatiota lisättävä ja pyrittävä tilanteeseen, jossa kaikille osapuolille hyödyllistä informaatiota olisi saatavilla ilman esteitä.

Tässä tutkimuksessa tutkin, miten kuluttaja-asiakkaan positiivisen luottotietoluokituksen käyttöönotto voisi parantaa kuluttaja-asiakkaan asemaa luotonhakijana. Samassa yhteydessä pyrin selvittämään, millä tavalla luotonantaja hyötyisi positiivisen luottotietorekisterin tiedoista.

Positiivisella luottotietorekisterillä eli (eng. Comprehensive Credit Reporting) tarkoitetaan tietoa sekä luotonhakijan kaikista nykyisistä luotoista että hänen

maksuhistoriaansa kaikista aikaisemmista luotoistaan (ns. positiiviset tiedot) (Barron & Staten 2003).

Positiivista luottorekisteriä ei ole toistaiseksi otettu Suomessa käyttöön, vaikka muualla maailmassa se on hyvin yleisesti käytetty työkalu. On aiheellista kysyä, voidaanko rekisterin käyttöönotolla parantaa Suomessa kuluttajien ja luotottajien välisiä velkasuhteita. Jos tähän pystytään, sillä voisi olla merkittäviä myönteisiä heijastevaikutuksia suomalaisen kansantalouteen.

On yhtä lailla tärkeää tarkoin punnita myös hankkeeseen mahdollisesti liittyviä haittavaikutuksia, joita rekisterin käyttöönotto voisi aiheuttaa. Esimerkiksi tietosuojasta vastaavat viranomaiset ovat Suomessa kiinnittäneet huomiota positiivisten luottotietojen keräämisen ja yksityisyydensuojan välisiin, mielestään hyvinkin problemaattisiin oikeus- ja tietoturvakysymyksiin. (Aarnio 2017).

Vastakseni näihin kysymyksiin on ensin ymmärrettävä, millainen tämän hetkinen asema kuluttajilla on velkamarkkinoilla. Tutkimuksessani pyrin aluksi perehtymään kuluttajien ylivelkaantumiseen ja niistä aiheutuviin ongelmiin. Vasta näin on mahdollista tarkastella positiivisen luottotietorekisterin käyttöönoton todellisia hyötyjä.

Tutkielman empiirisessä osiossa tarkastellaan tarkemmin positiivisen luottoluokituksen ja pankkien lainakannan laadun välistä suhdetta. Empiirinen tutkimuskysymys on tarkemmin kuvattuna kappaleessa 7.

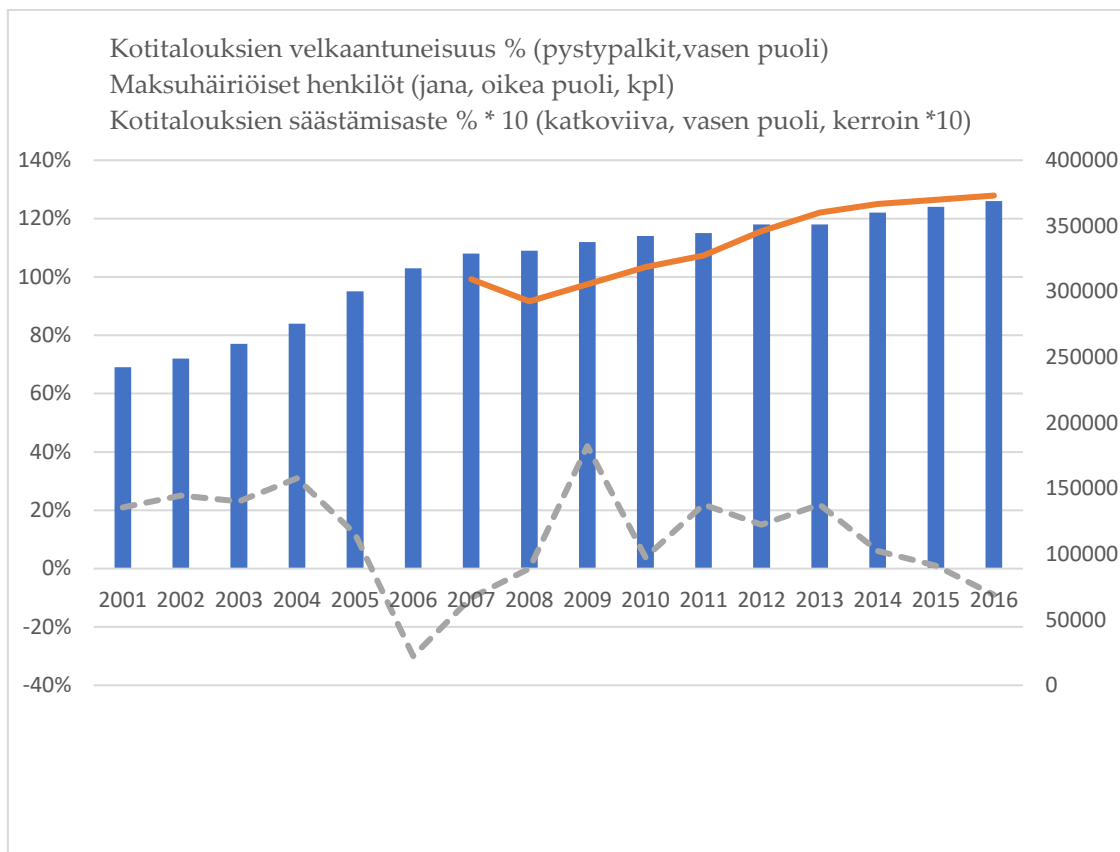
Lukijan kannattaa asettautua tätä tutkimusta tarkastellessaan sekä kuluttajan että luotonantajan rooliin, koska positiiviseen luottotietorekisterin vaikutukset kumpaankin osapuoleen ovat näin helpommin ymmärrettävissä.

2. KOTITALOUKSIEN VELKAANTUMINEN

Vuonna 2016 suomalaisten kotitalouksien velkaantumisaste käytettävissä oleviin tuloihin nähden oli 126,4 prosenttia. Kotitalouksien velkaantumisaste on kasvanut yhdessä maksuhäiriöisten henkilöiden määrän kanssa kuvion 1 osoittamalla tavalla. Kotitalouksien säästämistä on saman aikaisesti laskenut.

Maksuhäiriömerkintä voidaan rekisteröidä yksityishenkilön luottotietoihin pääpiirteittäin, kun maksuvelvoite on viivästynyt vähintään 60 päivää alkuperäisestä eräpäivästä, eikä uutta maksusopimusta ole tehty. (Luottotietolaki 527/2007). Tällä hetkellä Suomessa on jo yli 370 000 maksuhäiriöistä henkilöä (Suomen Asiakastieto 2017).

Yhdessä nämä kertovat samasta ilmiöstä, kotitalouksien hyvin nopeasta velkaantumisesta. Kun elämisen perusmenoja yhä useammin on alettu kattaa lainarahalla, voidaankin suoraan puhua kuluttajien ylivelkaantumisen ongelmasta.

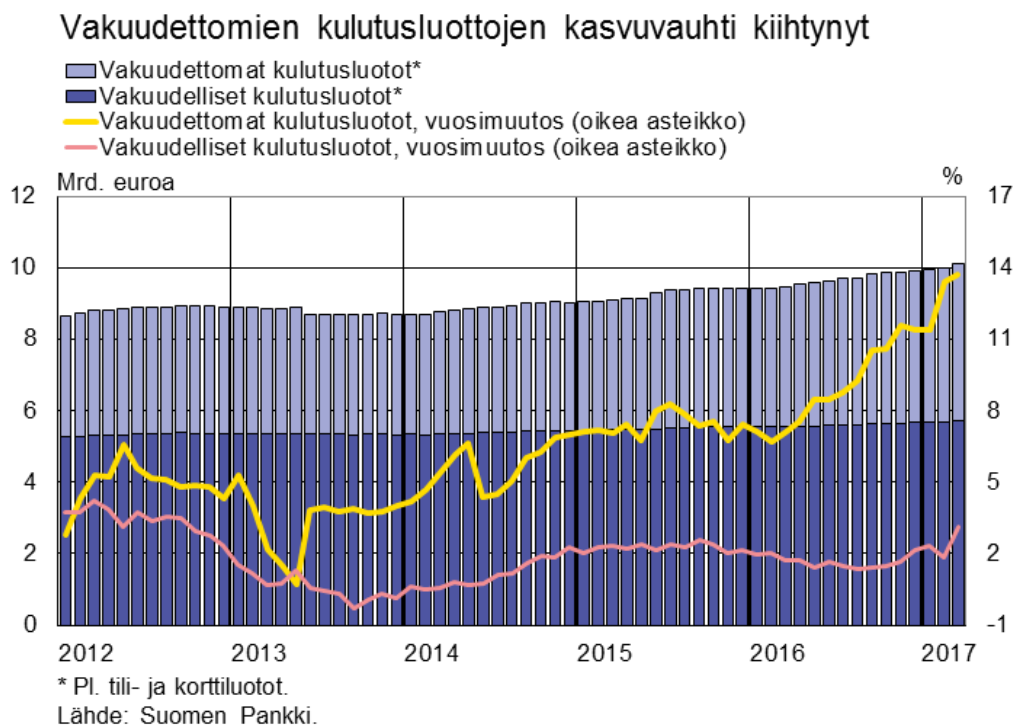

Kuvio 1. Kotitalouksien velkaantuneisuus ja säästämisaste, maksuhäiriöiset henkilöt. (Tilastokeskus, Suomen Asiakastieto 2017)

Tilanteissa, jossa perusmenoja rahoitetaan lainarahalla, lainaa kutsutaan kulutusluotoksi. Sellaisia nimensä mukaisesti myönnetään yksityiseen kulutukseen. Tilastot osoittavat, miten nimenomaan kulutusluottokanta on kasvanut tasaisesti ja samalla hyvin nopeasti viime vuosina. Tällä hetkellä kulutusluottokanta (pl. tili- ja korttiluotot) on yli kymmenen miljardia euroa (Suomen Pankki 2017).

Kulutusluotot jaetaan vakuudellisiin ja vakuudettomiin lainoihin, joista nimenomaan jälkimmäisten määrä on kasvanut vauhdilla. Vakuudettomien lainojen osuus koko kulutusluottokannasta oli vuoden 2017 lopussa jo lähes viisikymmentä prosenttia. Kuvaajasta 2 nähdään, että kasvuvauhti

vakuudettomissa lainoissa, on ollut huomattavasti voimakkaampaa kuin vakuudellisissa lainoissa.

Kuvio 2. Vakuudettomien kulutusluottojen kasvuvauhti. (Suomen Pankki 2017)

Suomen Pankin (2017) mukaan yleistä kulutusluottojen kasvua voidaan selittää yleisellä korkotason laskulla kuluvalla vuosikymmenellä. Kulutusluotoista perittävät lainakorot laskivat prosenttiyksiköllä pelkästään vuoden 2016 aikana. Maaliskuussa 2017 vakuudettomien kulutusluottojen kesikorko oli 4,97 prosenttia ja vakuudellisten kulutuslainojen 3,01 prosenttia.

Korkotason laskun ja vakuudettomien lainojen määrän kasvun ohella on huomionarviosta, että myös kulutusluottojen takaisinmaksuajat ovat pidentyneet. Vuonna 2016 vakuudettomien kulutusluottojen keskimääräinen takaisinmaksuaika oli 12 vuotta ja kolme kuukautta, kun se vuonna 2011 oli seitsemän vuotta ja yhdeksän kuukautta (Suomen Pankki 2017). Tästä

voidaankin päätellä, että viime vuosina yhä useampi suomalainen on käyttänyt kulutusluotto(j)a pidempiaikaisen rahoitustarpeensa tyydyttämiseen.

Vakuudettomien luottojen määrän kasvuun on vaikuttanut erityisesti lainatarjonnan kasvu. Aggressiivinen tarjonta ja markkinointi ovat luoneet kysyntää tälle luottomuodolle. Perinteisten rahoituslaitosten rinnalle on teknologian kehittyessä syntynyt nopeasti uusia luotonannon kanavia.

Koskinen & Tuomikoski (2017) tiivistävät, että vaikka suurin osa kulutusluotoista otetaan yhä vakiintuneilta luottolaitoksilta, lainananto on kasvanut erityisesti sekä verkossa toimivien ulkomaisten luotontarjoajien että vertaislainapalveluiden kautta. Koskisen ja Tuomisen mukaan kotitalouksien velkaantumista näistä lähteistä onkin entistä vaikeampaa seurata.

Tutkijat korostavat, että kotitalouksien kulutusluotoilla on keskeinen merkitys rahoitusvakauden kannalta. Ylisuuriksi kasvaneet kulutusluotot voivat yhdessä muiden kotitalousluottojen – kuten asuntolainojen ja yhä enemmän yleistyvien taloyhtiölainojen – kanssa pahimmillaan muodostaa järjestelmäriskin.

Tutkijoiden mukaan yhtenä riskinä on, että uusien toimijoiden kulutusluottokanta kasvaa, mutta niiden toimintamalleja ja riskinkantokykyä ei ole testattu talouden muuttuvissa tilanteissa. Uusien helppojen toimintamallien mahdollistama luotonannon kasvu yhdistettynä aggressiiviseen mainontaan saattaa laajentaa luottojen myöntämisen asiakkaisiin, joiden kyky maksaa takaisin lainoja on aiempaa heikompi.

Koskinen ja Tuomikoski (2017) tulkitsevat, että tällä hetkellä ei vielä näytä siltä, että kulutusluotoista aiheutuisi kuvattua systeemistä riskiä. Uusien toimijoiden ja luottoinnovaatioiden myötä velkaantumisen lieveilmiöt kuitenkin korostuvat. Heidän mukaansa tilanteen seuranta vaatisi nykyistä kattavampaa raportointia ja tiedonkeruuta.

Henkilökohtaisena mielipiteenäni en pidä tarpeellisena, että luottoalaa rasi- tettaisiin yhä enemmän lisäsäätelyllä, raportoinnilla tai ylimääräisellä tiedonkeruulla. Luottoalan ongelmat ovat nimittäin todennettavissa jo nykyisillä raportoinnin ja tiedonkeruun aineistoilla.

Tilanne kuluttajamarkkinoilla osoittaa, että kuluttajien säästämisaste on laskenut nopeasti ja osa heistä on turvautunut rahoittamaan perusmenojansa lainarahalla. Kulutuslainojen kysyntä on kasvanut, jonka johdosta yhä useammalla on nykyisin maksuhäiriömerkintä. Tämän tilanteen toteaminen ei vaadi lisäselvityksiä tai -sääntelyä.

Lisäsäätelyn tarve on tietyllä tapaa myös perustelematon, koska kulutusluottoalaa koskeva sääntely on jo osoittautunut tehottomaksi. Vuonna 2013 säädettiin lailla alle 2000 euron pienlainoja koskeva korkokatto. Niissä lainan todellinen vuosikorko saa olla enintään viitekorko lisättynä 50 prosentin marginaalilla. (Korkolaki 207/2013).

Tätä sääntelyä on siitä lähtien pyritty luonnollisella tavalla kiertämään tarjoamalla suurempia lainoja ja limiittejä, joita korkokatto ei koske. Takala (2017) toteaa, että korkokatto on huono tapa säännellä luottomarkkinoita. Sääntelyn hintakatto aiheuttaa vääristymiä talouteen, kasvattaa kulutusluottojen kysyntää sekä mahdollisesti vähentää luotonhakijan kannustimia arvioida lainan hakijan luottokelpoisuutta.

Yhteiskunnan ylivelkaantumista ei nähdäkseni voidakaan pysäyttää pelkästään luottoalaa sääntelemällä. Velkavastuu ylivelkaantumisesta on myös velanottajalla. Tarvitsemme siis lisää työkaluja siihen, että velanottajat ymmärtäisivät oman velkavastuunsa entistä paremmin.

Vuoden 2015 Finanssialan Keskusliiton kyselytutkimuksessa kulutusluottoa oli 39 prosentilla vastaajista. Tutkimuksessa mukana olevaan väestöön

suhteutettuna tämä merkitsee, että noin 1,59 miljoonalla suomalaisella oli kulutusluottoja. Tavallisimmat kulutusluottomuodot olivat luotollinen pankkitili ja pankista otettu kulutusluotto.

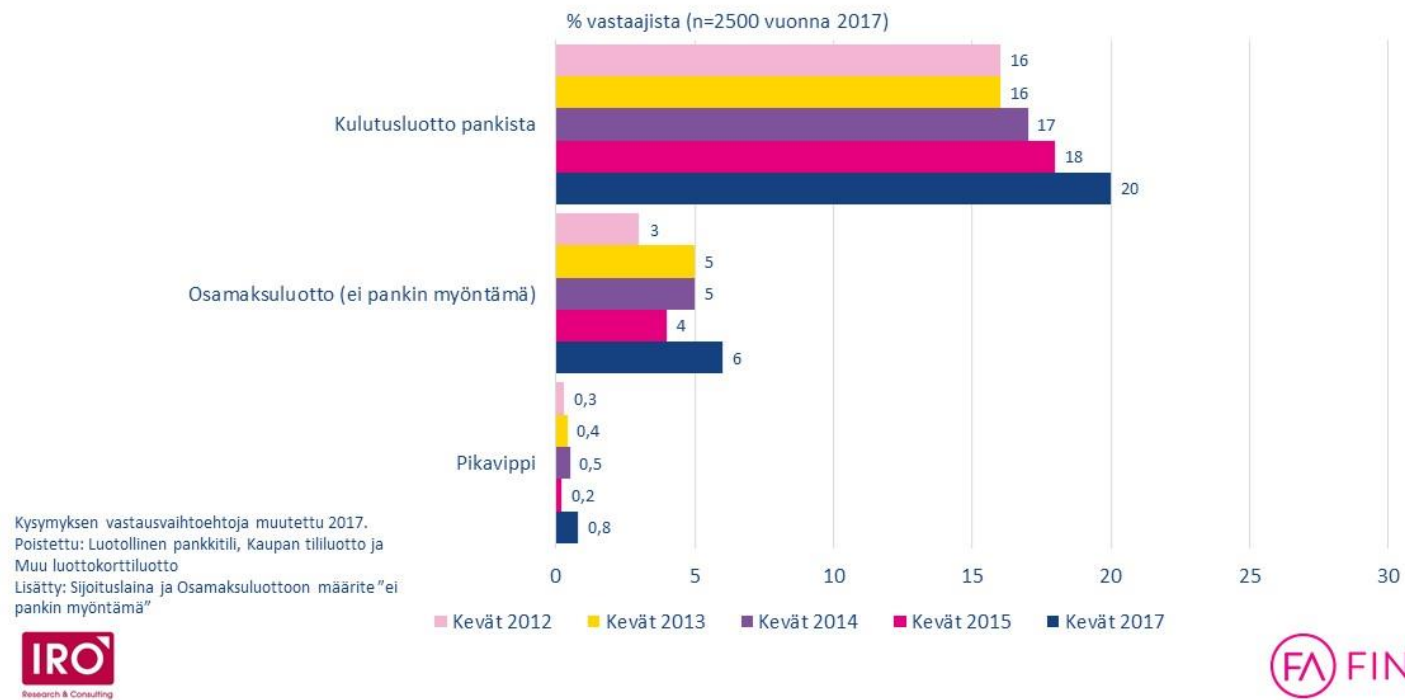
Finanssialan Keskusliitto on uusinnut vuonna 2017 kyselytutkimuksen. Tällä tutkimuskierroksella on haastattelulomakkeella muutettu luottoja koskevia vastausvaihtoehtoja. Kysymyksistä on poistettu vastausvaihtoehdot "luotollinen pankkitili, kaupan tililuotto ja muu luottokorttiluotto".

Muutoksista johtuen on tarkoituksenmukaista tehdä vuosivertailua vain pankin kulutusluotoista ja osamaksuluotoista. Uudemmasta tutkimuksesta selviää, että nyt joka neljännellä suomalaisella on jokin kulutusluotto. Tutkimuksessa kulutusluottoja omaavista vastaajista 81 prosentilla oli yksi kulutusluotto, 16 prosentilla kaksi kulutusluottoa, ja kolmella prosentilla kolme tai useampia kulutusluottoja.

Tutkimuksesta käy myös ilmi, että 1,6 prosenttia vastaajista kertoi ottaneensa niin sanottua pikaluottoa. Pikaluotto on luottomuoto, jossa takaisinmaksuajat ovat tyypillisesti alhaisemmat sekä lainasumma on pienempi tavalliseen kulutusluottoon nähden. Tutkimuksesta havaitaan, että pikaluottoa ottaneista henkilöistä 48 prosenttia oli nostanut sitä vain yhden kerran, kun taas 50 prosenttia oli ottanut sitä useammin. Tutkimustulokset ovat esitettynä seuraavalla sivulla kuviossa 3.

Kulutusluottomuodot 2012-2017

Onko teillä tällä hetkellä jotain kulutus- tai sijoitusluottoa? Oletteko viimeisen 12 kuukauden aikana ottanut pikavippiä?

Kuvio 3. Kulutusluottomuodot 2012-2017. (Finanssiala 2017)

Nopealla tarkastelulla näemme, että kulutusluotot ovat Suomessa jo hyvin laajalle levinnyt ilmiö. Niiden käyttö on kyselytutkimuksen mukaan kasvanut viime vuosina ripeästi. Henkilökohtaisesti pidän tätä ilmiötä huomattavasti vakavampana kuin millaisena sitä tällä hetkellä käsitellään.

Suomalaisista jo joka neljäs kulutusluotottaa itseään eli toisin sanoen laiminlyö oman henkilökohtaisen taloudenhoitonsa. Jos henkilö ei pysty rahoittamaan tuloillaan harkinnanvaraista kulutustaan ei sen rahoittaminen lainoilla ole yksinkertaistaen myöskään järkevää. Voi toki olla olemassa myös joitain poikkeustilanteita, joissa pienlainat voivat olla hetkellisesti perusteltuja. Normaalisti sellaiset tilanteet ovat harvassa, koska kyseinen lainaraha on hinnoiteltu kalliiksi.

Kulutusluotot saattavat olla syynä säästämistason laskuun. Uudet helposti saatavat lainatuotteet mahdollistavat säästämisen laiminlyönnin. Säästöjen puuttuessa henkilökohtaisen talouden ongelmat usein kertaantuvat. Puskurit puuttuvat. Työttömyyden tai muun työkyvyttömyyden tullessa, henkilökohtainen talous voi suistua kriisiin, koska sosiaaliturva ei ole mitoitettu lainanlyhennyksiä varten.

Velkaantuminen voi tapahtua myös varsinaisten lainatuotteiden ulkopuolelta. Monien arkisten käyttötavaroiden kohdalla tarjotaan aktiivisesti maksumuotona osamaksua. Tämä laskee entisestään kuluttajien säästämishalukkuutta, koska kulutustuotteet ovat aina saatavilla, säästöjen puuttuessakin.

Osamaksusopimuksien ongelma on, että ne kerryttävät hyvin salakavalasti velkapääomaa. Jos asiakas kokee tulotasossaan odottamattoman ailahduksen, ja hänellä on paljon osamaksusopimuksia, voi ylivelkaantumisen kierre alkaa helposti. Kuluttaja ei myöskään voi kuitata velkojaansa myymällä rahoituksella hankkimiaan tuotteita, koska tyypillisten osamaksutuotteiden kuten

elektroniikan tai huonekalujen jälleenmyyntiarvo on heikko hankintahintaan suhteutettuna. Tämän lisäksi joidenkin arvokkaampien käyttötavaroiden, kuten esimerkiksi auton, myyminen voi elämäntilanteesta riippuen olla jopa mahdotonta.

On ymmärrettävää, että vaikeissa taloudellisissa olosuhteissa velkasuhteet pitkittyvät. Silloin lainatuotteista ja niiden jaksottamisesta tulee osa arkitaloutta. Jotkut kuluttajista voivat myös yliarvioida käytettävissä olevia tulojaan, koska osamaksulla rahoitetut tuotteet saattavat hankittaessa näyttää edullista, kun maksuohjelma on jaksotettu useammalle vuodelle. Osamaksusopimuksia voi kuluttajalla olla yhtä aikaa useita, jolloin ne yhdessä muodostavat merkittävän maksurasitteen.

Yrityksille osamaksurahoituksen tarjoaminen poistaa tavallisia myynnin esteitä kuluttajakaupassa. Osamaksusopimuksilla asiakas maksaa vaivattomasti ja kesken jääneiden kauppojen määrä vähenee. On muistettava, että osamaksurahoituksen tarkoitus on tuoda yritykselle uusia asiakkaita. Se on usein kiinteästi hinnoiteltu pakettitarjous.

Yleisesti luottohistorian tulee olla häiriötön, jotta osamaksuluotto voidaan myöntää. Kun tarkoitus on voittaa asiakas yritykselle, ei tämän tarkempaa luottoneuvottelua ole tarve käydä. Tämä tarkoittaa sitä, että asiakkaan muista luotoista ei saada tietoja, eikä asiakkaan velkavastuita oteta kokonaisuudessa huomioon, kun uutta luottoa myönnetään osamaksusopimuksen muodossa.

Kilpailu asiakkaista on markkinoilla kova. Osamaksusopimusten yleisyys yhdistyy tähän kilpailuun. Yritykset ovat valmiit ottamaan kuluttajan luottoriskin itselleen, jotta he saavat asiakassuhteen itselleen. Heidän motiivissaan ei ole miettiä asiakkaan olemassa olevia velkavastuita. Heille riittää, että suurin osa kuluttajista selviää lyhennyksistään.

Sen asiakasjoukon, joka kamppailee lyhennyksien kanssa, loppuvelka on tilanteen mukaan mahdollista siirtää perintään. Tällöin saatavat voivat käännyä tappioksi, mutta riski on rajattu, jos kyseiset osamaksusopimukset ovat keskimääriltään kohtuullisen pieniä. Isommissa osamaksusopimuksissa kuten autokaupassa, rahoitettu kohde voidaan taas lunastaa takaisin.

Kuluttajien ylivelkaantumisen syyttävä sormi voi helposti käännyä osoittamaan yrityksiä, joiden kanssa luottosopimus on allekirjoitettu. On kuitenkin muistettava, että ylivelkaantumista ja siitä seuraavia ongelmia on vaikea torjua, jos työkalut vastuulliseen lainaamiseen ovat puutteellisia.

2.1. Kotitalouksien ylivelkaantumisen hallinta

Association of Consumer Credit Suppliers (Accis 2015) on määritellyt omassa tutkimuksessaan eron positiivisen ja negatiivisen luottotietorekisterin välille. Selvitys perustuu eurooppalaisille luottotietorekistereitä pitävillä yhtiöillä suunnattuun kyselytutkimukseen, minkä johdosta siitä saatuja määritelmiä voidaan pitää toimialastandardina. Erot on ilmaistu taulukossa 1.

Taulukko 1. Positiivisen ja negatiivisen luottotietorekisterin erot. (Accis 2015)

Negatiivinen luottotietorekisteri
Konkurssitiedot (>3 kk)
Maksamattomat velat (1-3 kk)
Maksamattomien laskujen määrä
Alaskirjattu velka
Positiivinen luottotietorekisteri
Velkasopimustiedot
Velan tämänhetkinen määrä

Velan maksuohjelma ja ehdot
Velan korko
Velan kesto
Ajallaan maksetut suoritukset

Taulukosta voi nähdä sen, että negatiivinen luottotietorekisteri on rajattu tiedoiltaan hyvin kapeaksi. Negatiivinen rekisteri pitää sisällään vain luotonmaksussa epäonnistuneiden henkilöiden aiheuttamat vahingot, sekä ns. maksuhäiriöt että varsinaiset luottotappiot. Positiivinen luottorekisteri sisältää puolestaan paljon laaja-alaisemmin tietoa.

Yhtenä ratkaisuna kuluttajien velkaantumiseen on ehdotettu juuri positiivisen luottotietorekisterin luomista. Vihreää valoa positiivisen luottotietorekisterin luomiseksi ovat viime aikoina antaneet mm. Finanssiala ry sekä Olli Rehn Suomen Pankista. (Finanssiala 2017; Rehn 2017).

Finanssiala ry puheenjohtaja Ari Kaperi on kommentoinut positiivista luottotietorekisteriä 2.3.2017 seuraavasti:

”Avoimuuden lisääminen on tärkeää. Olemassa olevia luottoja koskevien tietojen tarkistamisella pankki tai muu vastuullinen luotonantaja voi saada asiakkaan maksukyvyistä entistä luotettavamman kuvan, erityisesti uusien asiakkaiden osalta. Positiivinen luottorekisteri on tässä suhteessa hyövä väline. Siitä hyötyvät myös asiakkaat”. (Finanssiala 2017).

Finanssiala on aiemmin suhtautunut varauksellisesti positiiviseen luottotietorekisteriin, koska on ollut epäselvää, miten rekisterin kustannukset jakautuvat. Finanssiala Ry on edellyttänyt, että rekisteristä tehdään kustannustehokas ja vain rajattuun käyttötarkoitukseen tarkoitettu työkalu.

Yhdistys on painottanut, että toimiakseen rekisterin tietosisällön on oltava kattava ja ajantasainen. Heidän mukaansa rekisterin ylläpitäjän pitää lisäksi olla viranomainen, esimerkiksi Suomen Pankki. (Finanssiala 2017).

Vuonna 2013 oikeusministeriön teettämässä professori Ahti Saarenpään selvityksessä arvioitiin oikeudellisesta näkökulmasta edellytyksiä positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotolle. Saarenpään selvityksen mukaan positiivista luottotietorekisteriä ei suositeltu käyttöönotettavaksi.

Selvityksessä muistutettiin, että luottotietojen käsittelyn luovuttaminen eri osapuolille oli vallitsevan lainsäädännöllisen näkökulman kannalta ongelma. Saarenpää viittasi myös valmisteilla olevaan EU:n tietosuojadirektiiviin, jonka valmistumista oli syytä odottaa ennen kuin päätöstä positiivisesta luottotietorekisteristä tehdään. Selvityksessä muistutettiin myös rekisterin positiivisista puolista. Niistä informaatiotasapainon edistäminen luottosuhteissa, luottotietotoiminnan kehitys sekä ylivelkaantumisen seuranta olivat tärkeimmät parannuskohteet, joita positiivinen luottotietorekisteri voisi edistää.

Saarenpään selvitystä on kommentoinut entinen oikeusministeri Anna-Maja Henriksson seuraavasti:

”Selvityksen antamaa taustaa vasten on hyvä kysyä, mitä tietoja yksilön taloudellisesta asemasta oikeastaan olisimme valmiita keräämään ja mihin kaikkiin tarkoituksiin näitä tietoja katsoisimme voitavan käyttää. Kenen toimesta tällaista rekisteriä ylläpidettäisiin ja miten tietojenkäsittelyn kustannukset katettaisiin?

Massiivisen, käytännössä lähes kaikki Suomessa asuvat ihmiset kattavan yhteiskunnallisen perusrekisterin luomiseen ei pidä ryhtyä kevein perustein eikä pelkästään sen vuoksi, että tiedot ehkä saattaisivat olla hyödyllisiä jollekulle.

Tässä vaiheessa on sen sijaan syytä osallistua asian kannalta merkityksellisen eurooppalaisen lainsäädännön kehittämiseen. Samalla on seurattava, millaisia ratkaisuja luottoalan toimijat itse pitävät tavoiteltavina ja toimivina jo voimassa olevan lainsäädännön pohjalta.” (Oikeusministeriö 2013.)

Anna-Maja Henrikssonin havainnot positiivisen luottorekisterin rakenteesta ovat edelleen ajankohtaisia. Positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotolle paikallinen lainsäädäntö voi aiheuttaa rajoitteita. Tällä hetkellä yhtenäistä eurooppalaista lainsäädäntöä asiasta ei ole.

Amerikkalaisen Equifax luottotietoyrityksessä paljastui vuoden 2017 syyskuussa tietovuoto. Siinä kuluttajien henkilökohtaisia ja luottamuksellisia tietoja päätyi tietomurtajille. Equifaxin tapaus on tuore esimerkki siitä, että lainsäädännön kautta on luotava suuntaviivat sille, ketkä luottotietoja saavat käsitellä ja mitä tietoja kuluttajasta saadaan kerätä.

Toimintaa on myös luonnollisesti syytä valvoa tarkasti, jos valta käsitellä näitä tietoja annetaan julkisen sektorin ulkopuolelle. Anna-Maja Henrikssonin kommentit onkin syytä pitää mielessä, jos positiivinen luottorekisterin käyttöönotossa edetään. Yksityisistä kuluttajatiedoista ei saa tulla täysin vapaata kauppatavaraa.

Tällä hetkellä oikeusministeriö on käynnistänyt uudelleen selvityksen, jonka tarkoituksena on tuottaa tarpeellinen tietopohja positiivisia luottotietoja koskevan järjestelmän arvioimiseksi. Selvityksen on tarkoitus valmistua kesällä 2018. Selvityksen laatii yritysoikeuden professori Erkki Kontkanen yhdessä asianajaja Jukka Långin kanssa. (Oikeusministeriö 2017).

3 LUOTTOTIETOJÄRJESTELMÄ

Kun julkinen valta vasta arvioi positiivista luottotietojärjestelmän käyttöönottoa, voi monelle tulla yllätyksenä, että Suomessa toimitetaan jo eri luottolaitoksille positiivisia luottotietoja.

Suomen Asiakastieto (2013) on rakentanut järjestelmän, jonka puitteissa rekisteriin kuuluvat yritykset voivat osallistua positiivisten luottotietojen vaihtamiseen. Suomen asiakastiedon liiketoiminnanjohtaja Heikki Koivula on todennut vuonna 2013 Yle Uutisten haastattelussa, että palvelu ei kuitenkaan ole luottotietorekisteri. Tietoja asiakkaan luotoista ei toimiteta ennakolta yhteiseen rekisteriin, vaan ne noudetaan eri lainanantajilta vasta sitten, kun asiakas on antanut siihen luvan. Järjestelmästä käytetään nimitystä luottotietojärjestelmä.

Tästä järjestelmästä asiakkaan on myös mahdollista tarkistaa, mitä tietoja hänestä on luovutettu. Suomen Asiakastiedon järjestelmä on toiminut vuodesta 2013. Se pitää sisällään seuraavia positiivisia tietoja luotonhakijasta:

- ⊗ Kuinka paljon henkilöllä on lainaa järjestelmää käyttävistä yrityksistä*
- ⊗ Kuinka monta luottoa henkilöllä on*
- ⊗ Kuinka suureen osaan lainoista kohdistuu yli 60 päivän maksuviive*
- ⊗ Kuinka suuren summan henkilö lyhentää luottojaan kuukaudessa
- ⊗ Eriteltyinä minkä tyyppisiä luotot ovat (vakuudettomia, vakuudellisia, limiittiluottoja)
- ⊗ Limiittiluottojen luottoraja
- ⊗ Vuoden aikana myönnettyjen luottojen määrä
- ⊗ Yhteisvastuullisten luottojen määrä
- ⊗ Uusimman ja vanhimman luoton alkupäivämäärät
- ⊗ Hakijan ilmoittamat vuositulot

Osa järjestelmän osallistujista välittää järjestelmässä suppeampaa tietosisältöä.
(suppeampia tietoja välittävät yritykset merkitty *)

Seuraavat yritykset osallistuvat järjestelmään:

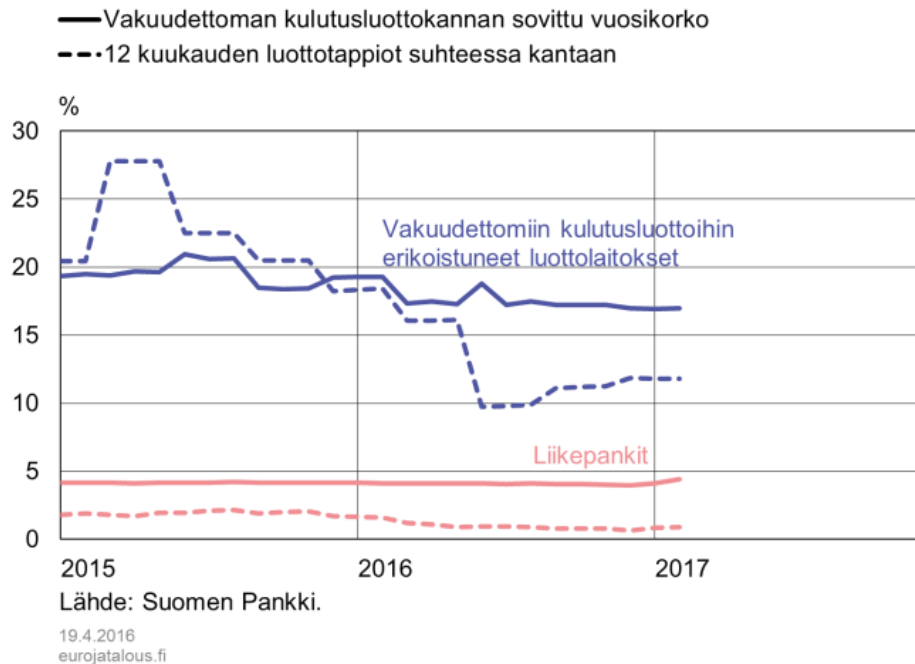
- 4Finance Oy*
- Aasa Oy • AA-Yleislaina OÜ, Suomen sivuliike*
- Aktia Pankki Oyj
- Aktia Rahoitus Oy
- Avida Finans AB
- Bank Norwegian AS
- Bigbank AS*
- Bondora AS, Suomen sivuliike
- Cashbuddy Oy*
- Collector Bank AB*
- DFC Nordic Oyj*
- Euroloan Consumer Finance Oyj
- Ferratum Finland Oy*
- GCC Capital Ab*
- Ikano Bank AB (publ)
- J.W. Yhtiöt Oy*
- Komplett Bank ASA
- Lainaamo Oy*
- Monobank ASA
- My Lender Oy
- NDN - Yhtiö Oy*
- Oy Netford Capital Ltd
- Nordax Bank AB (publ.)
- OPR-Vakuus Oy*
- Resurs Bank AB Suomen sivuliike*
- Santander Consumer Finance Oy*
- Surimo Finance Oy
- Svea Ekonomi AB, Filial i Finland*
- Tact Finance Oy*
- Top Finance Oy

(Suomen Asiakastieto 2017b)

Yhtiölistauksesta voi nähdä, että rekisteriä käyttävät lähinnä pienluotottajat. Listauksen suurin yhtiö markkina-asemaaltaan on Aktia Pankki Oyj. Se on myös listauksen ainoa ns. kivijalkapankki. Pienluotottajien halukkuus liittyä rekisteriin on luonnollista. He nimittäin ottavat luotonannossaan suuria riskejä.

Kuviossa 4 kautta havaitaan kulutusluottokannan vuosikoron hajonta liikepankkien ja vakuudettomiin kulutusluottoihin erikoistuneiden luottolaitoksien lainoissa. Kulutusluottoihin erikoistuneet luottolaitokset perivät lainoistaan moninkertaisen koron verrattuna tavallisen liikepankin tarjoamaan kulutusluottoon. Heidän luottotappiot ovat myös suuremmat kuin perinteisillä liikepankeilla.

Luottolaitossektorin toimijoilla erilaisia liiketoimintamalleja

Kuvio 4. Luottokorkojen erot (Suomen Pankki 2017)

Kulutusluottoyhtiöiden luottotappioiden ollessa yli 10 prosenttia koko lainakannasta, kaikki mahdolliset keinot kyseisten luottotappioiden välttämiseksi tai edes vähentämiseksi parantavat kyseisten yhtiöiden kannattavuutta. Ei tule siis yllätyksenä, että yhtiöt keskenään vaihtavat luottotietojaan asiakkaista Suomen Asiakastiedon luottojärjestelmän kautta. Yhtiöt ovat päätyneet markkinaehtoisesti ratkaisuun, jossa kuluttajien tiedoilla käydään suljettujen ovien takana kauppaa.

Liikepankkien puuttuminen Suomen Asiakastiedon luottojärjestelmästä voidaan sen sijaan pitää ristiriitaisena. Liikepankit ovat ilmaisseet selkeästi etujärjestönsä Finanssiala Ry:n kautta, että positiivinen luottorekisteri on tarpeellinen. Finanssiala Ry:n puheenjohtaja Ari Kaperi on kuitenkin todennut, että rekisterin ylläpitäjä täytyy olla viranomainen, esimerkiksi Suomen Pankki.

Liikepankit eivät ole kuitenkaan kiinnostuneet liittymään Suomen Asiakastiedon luottojärjestelmään. Vaikka järjestelmä on jo varsin kattava pienlainaajien osalta, ilman liikepankkeja siitä ei saada tehokasta. Tällä hetkellä järjestelmä pystyy kartoittamaan tehokkaasti vain kaikista aktiivisimmat pikavippiasiakkaat. Liikepankkien asiakasmassan puuttuessa järjestelmä ei saavuta positiiviselle luottorekisterille vaadittua kattavuutta. On vaikea nähdä, että tämä järjestelmä kykenisi kehittymään itse yksityiseksi luottotietorekisteriksi, jos liikepankit ovat jo päättäneet kääntää sille selän.

Suomen Asiakastieto Oy tarjoaa jo yritysten ja kuluttajien luottotietoja heidän maksuhäiriöistään. Pankkien olisikin helppo tiedustella näiden maksuhäiriökyselyiden lisäksi myös henkilöiden ja yritysten positiivisia luottotietoja. Tätä vasten päätös olla liittymättä luottojärjestelmään vaikuttaa liiketaloudelliselta. On mahdollista, että pankkien haluama viranomaisten hallinnoima luottotietorekisteri olisi keino ulkoistaa rekisteristä muodostuvat kulut julkisen sektorin kannettavaksi.

Lobbaava ulostulo positiivisen luottotietorekisterin eduista on myös siinä mielessä kyseenalaista, että kuluttajien ylivelkaantuminen on tapahtunut suurelta osin liikepankkien omien lainatuotteiden kautta. Pankit ovat siis lainanneet tietoisesti tavalla, joka on saattanut omalta osaltaan johtaa kuluttajien ylivelkaantumiseen. Kun nyt kuluttajien maksukyky alkaa tulla vastaan, liikepankit argumentoivat positiivisen luottotietorekisterin eduilla, jotta kyseinen rekisteri voitaisiin kustantaa julkisista varoista.

Liikepankeilla olisi mahdollisuus rajata jo nyt ylivelkaantumisesta syntyviä luottotappioita, mutta erityistä halua siihen ei näytä olevan. Nykyiset pankkien kärsimät luottotappiot kulutusluottokannasta ovatkin suhteellisen pieniä kuvion 4 osoittamalla tavalla.

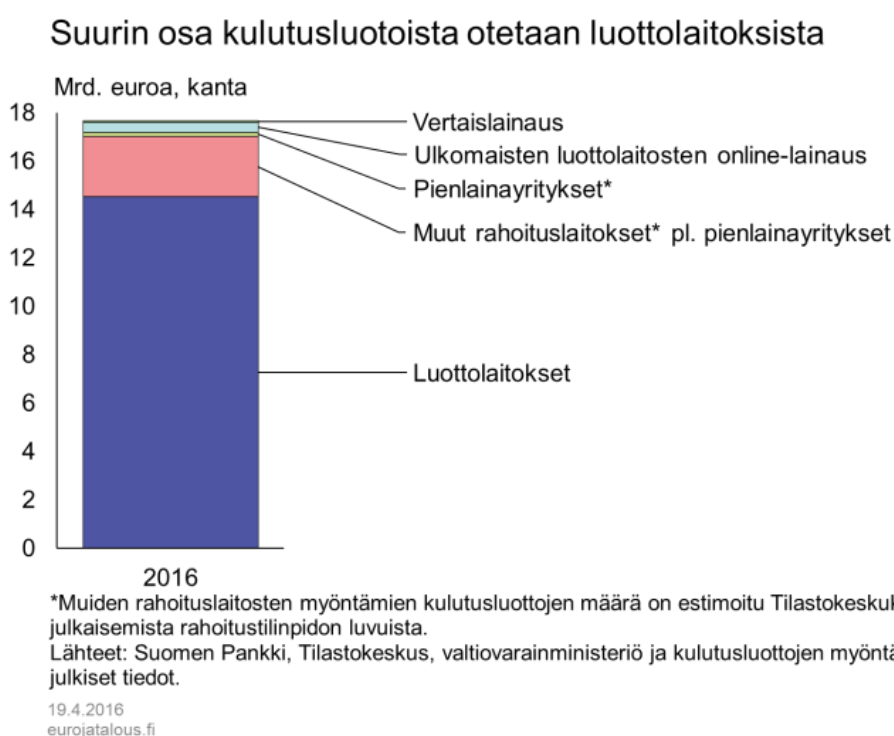
Koskinen ja Tuomikoski (2017) toteavat, että järjestämättömät kulutusluotot – eli todennäköisesti saamatta jäävien – lainasaamisten osuus kulutusluottokannasta oli 2,8 % helmikuussa 2017. Pankkien luottotappioita taas oli kirjattu viimeisen 12 kuukauden aikana 0,7 % luottokannasta. Tämä tarkoittaa sitä, että pankit ovat valinneet jo pidemmän aikaa kulutusluottoasiakkaansa suhteellisen tarkasti, koska realisoituneet luottotappiot ovat pysyneet hallinnassa.

Osa kulutusluottoasiakkaista on todennäköisesti suoraan siirtynyt pienlainaajien asiakkaiksi. Kun osuus pienlainaajien kautta nostetuista luotoista kasvaa, riskit näiden lainojen osalta vaikuttavat myös perinteiseen pankkitoimintaan. On selvää, että myös näillä pienlainoija nostavilla asiakkailla on perinteinen pankkiasiakkuus eri liikepankeissa. Kyseisillä asiakkailla on myös jatkossa elämäntilanteesta riippuen tarve asuntolainoille ja muille lainatuotteille (esim. luottokorteille sekä lyhennysvapaille).

Kyseiset asiakkaat voidaan luokitella riskiasiakkaiksi pelkästään jo sen takia, että pankilla ei ole kaikkia tietoja asiakkaan pienlainaajien kautta nostetuista luotoista. Asiakkaasta saatava tieto pohjautuu hänen tilitapahtumiin sekä asiakkaalta itse saataviin tietoihin. Myös pienlainojen kautta aiheutuva korkea korkorasite voi asettaa asiakkaan maksukyvyyn ahtaalle.

Koskinen ja Tuomikoski (2017) Suomen Pankista myöntävät, että tietoa luottolaitosten ulkopuolisista kulutusluottomarkkinoista on niukasti. Tämä johtuu siitä, että kulutusluottoja ovat myöntäneet pankkien lisäksi mm. erilaiset, ilman luottolaitoslupaa toimivat rahoitusyhtiöt, autorahoitusta tarjoavat yhtiöt, pienlainaajat sekä vertaislainaajat. Kyseisillä rahoituslaitoksilla ei ole luottolaitostoimilupaa, eivätkä ne siksi ole Finanssivalvonnan valvonnan alaisia, joten niiden myöntämien luottojen tilastointi on osoittanut ongelmalliseksi.

Tutkijat ovat estimoineet Tilastokeskuksen julkaisemista rahoitustilinpidon luvuista kulutusluottokannan jakautumisen eri luottolaitossektorin toimijoiden välille. Näiden tietojen pohjalta suomalaisilla kotitalouksilla oli muilta rahoituslaitoksilta otettuja kulutusluottoja vuoden 2016 lopussa arviolta 2,7 mrd. euroa. Kuviossa 5 on esitetty tarkempi jaottelu eri toimijoiden välillä ja siitä voidaan todetta, että liikepankit myöntävät Suomessa edelleen merkittävän osan kulutusluotoista.

Kuvio 5. Kulutusluottojen jakaantuminen. (Koskinen ja Tuomikoski 2017)

Koska luottomarkkinat ovat kerrostuneet, kuluttajilla on mahdollisuus useisiin erilaisiin luottotuotteisiin. He voivat myös asioida monien eri luotontarjoajan kanssa. Yhtenä palveluntarjoajana ovat pikaluotottajat. Heidän osuutensa koko kulutusluottomarkkinoista on ollut kasvava, vaikka kokonaisasteella arvioituna niiden osuus on edelleen hyvin pieni. Vakuudettomiin pikaluottoihin erikoistuneiden luottolaitoksien tulo markkinoille on ollut 2000-luvun ilmiö.

Pikaluottoyhtiöt tarjoavat luottoa vaivattomasti hyvin kalliiseen hintaan. Liikepankkeja selvästi korkeampi lainankorko aiheuttaa suurempia takaisinmaksuongelmia asiakkaissa. Myös asiakkaat, jotka tarvitsevat korkea korkoisia lainoja, ovat myös suuremmalla todennäköisyydellä riskiasiakkaita.

Riskiasiakkaana pidetään heikon maksukyvyn ja -historian omaavaa lainanhakijaa. Asiakkaan hankkiessaan lainaa pikaluotottajilta, on mahdollista, että hänestä muodostuu myös muilla luottomarkkinoilla pidetty riskiasiakas. Kun lainan todellinen vuosikorko liikkuu kymmenissä tai jopa sadoissa prosenteissa, on asiakkaan maksukyky koetuksella.

Tämän vuoksi perinteiset rahoitusyhtiöt eivät mielellään halua jälleen luotottaa pikaluottoyhtiöiden asiakkaita. Heidän on turha ottaa asiakasriskiä jälleen luotottaessa mahdollisesti jo valmiiksi heikon maksukyvyn omaamaa asiakasta. Täten pienlainaajista voi muodostua ainoa jäljellä olevaa rahoituskanava heikon maksukyvyn asiakkaille.

3.1. Kulutusluottojen hinnoittelu

Suomen Pankin kuvion 4 mukaisesti liikepankkien vakuudettoman kulutusluottokannan vuosikorko näyttää olevan alle viisi prosenttia. Tätä lukua on kritisoitava, koska se antaa liian ruusuisen kuvan liikepankkien kulutusluottojen hinnoittelusta.

Taulukossa 2 on tarkastettu 17.10.2017 kulutusluoton marginaalit kuluttaja-asiakkaiden pääpankeista: Nordeasta, Osuuspankista ja S-pankista. Lainan esimerkkinä on käytetty 5000 euron vakuudetonta kulutusluottoa, jonka laina-aika on noin viisi vuotta.

Taulukko 2. Kulutusluottojen hinnoittelu erot.

Nordea	Osuuspankki	S-pankki
8,0 % marginaali + 3kk:n EURIBOR	6,5 % marginaali + 3kk:n EURIBOR	9,67 % marginaali + 3kk:n EURIBOR
Todellinen vuosikorko	Todellinen vuosikorko	Todellinen vuosikorko
Joustoluotolle:	Täsmäluotolle:	S-Lainalle:
11,3 %	10,2 %	13,2 %

Suomalaisten peruspankkien kulutusluottokorko on siis huomattavasti korkeampi verrattuna siihen, mitä Suomen Pankin tilasto kuviossa 4. osoittaa sen olevan. Tilastollista hajontaa edellä havaitun ja Suomen Pankin tilastoidun kulutusluoton vuosikoron välillä on vaikea selittää.

Tilastosta ei saa täyttä ymmärrystä siihen, mistä liikepankeista Suomen Pankki on aggregoinut nämä vuosikorkotiedot. Kuluttaja-asiakas ei nimittäin saa Suomen suurimmista pankeista vakuudetonta kulutusluottoa alle viiden prosentin vuosikorolla. Suomen Pankin tilasto on päivätty vuodelle 2016, mutta vuosikorko tiedot on kerätty vuoden 2017 alkuun, joten ajallinen eroakaan ei selitä vuosikorkoeroja.

On myös vääristävää puhua pelkästään sovituihin vuosikoroista, koska lainaan liittyvät avausmaksut ja muut sivumaksut ovat huomattava rasite myös tavallisissa kulutusluotoissa. Pienemmälle pankkilainalle todelliset vuosikorot ovat yli kymmenen prosenttia. Pienlainauksessa taas vuotuiset korot ovat pankkilainaukseen verrattuna moninkertaiset.

Halvan keskuspankkirahan aikakaan ei tee pienlainoista edullisia. Alhaisissa viitekoroissa piilee korkoriski myös kulutus- ja osamaksuluottojen puolella.

Pienemmät lainat ovat tyypillisesti sidottu maturiteetiltaan lyhyempiin viitekorkoihin, jonka takia ne reagoivat nopeasti korkotason muutoksiin. Kulutus- ja osamaksuluotoissa ei myöskään harjoiteta korkosuojauksia, joilla voitaisiin suojautua korkojen nousua vastaan.

Viitekoron lasku on myös yhdistettävissä kasvaneeseen osamaksukauppaan. Kun rahoituskustannukset ovat laskeneet, vaihto-omaisuuden rahoittaminen on yritykselle halvempaa. Yritys pystyykin viivästämään saamisiaan osamaksuilla, mitä halvempaa heidän oma rahoituksensa on.

Tällä hetkellä lyhyttä viitekorkoa edustava kolmen kuukauden euriborkorko on -0,329 prosenttiyksikköä. Lainaajat tulkitsevat negatiivisen viitekoron vaikutuksia eri tavoin. Lainan nimelliskorko ei aina laske negatiivisen viitekoron tapauksessa. Lainasopimuksesta riippuen lainaaja on voinut ehkäistä marginaalin tippumista, kun viitekorko on laskenut negatiiviseksi. Osa sopimuksista kieltää negatiivisen viitekoron, tai kokonaiskorolle voidaan asettaa lattia eli taso, jonka alle se ei putoa.

Korkohistoriaa tarkastellessa korkojen nousu on tapahtunut usein hyvin voimakkaana. Kun korkojen nousu heijastuu laina- ja osamaksusopimusten kokonaiskorkoon täysimääräisesti, voi ahtaalle mitoitettu kuluttajatalous joutua hankaliin maksuvaikeuksiin jo pelkästään tämän seurauksena.

Maksuviivästykset voimistavat tätä kierrettä. Niistä aiheutuu luotolle lisää kustannuksia kuten muistutusmaksuja, viivästysmaksuja ja perintäkuluja. Kohonneet korot nostavat myös viivästyskorkoa. Kuluttajasopimuksissa korkolain perusteella vahvistettu viivästyskoron määrä on 7 prosenttiyksikkö yli vahvistetun viitekoron.

Kulutus- ja osamaksuluottojen roolia ei usein noteerata, kun kuluttajien velkaantumisesta keskustellaan yleisellä tasolla. Keskustelu kuluttajien velasta on keskittynyt lähinnä asuntovelan ympärille. Se on ymmärrettävää, sillä asuntolaina on kuluttajien velkavastuiden suurin lähde. On kuitenkin huomioitava, että asuntolainaa saa ainoastaan hyvän maksukyvyn omaava asiakas. Lainanottajalta vaaditaan velalle vielä omarahoitusosuutta ja hyvää vakuuskattavuutta. Tämä prosessi karsii heikon maksukyvyn omaavia asiakkaita.

Finanssialan tutkimuksen (2017) mukaan noin 34 prosentilla suomalaisista on asuntolainaa. Kulutusluottoja oli joka neljännellä. Velkamuotoina lainatuotteet ovat siis melkein yhtä yleisiä.

Pienluotolle on ominaista, että sen saa ilman vakuutta ja omarahoitusosuutta. Sen luotonmyöntö tehdään suurilta osin vain asiakkaan maksukyvyn mukaan. On sanomattakin selvää, että kuvatus kaltaisessa toiminnassa luotonmyönnön riskit ovat moninkertaiset.

Tätä vasten on hieman outoa, että kuluttajien ylivelkaantumisesta puhuttaessa keskustellaan usein asuntolaina-asiakkaiden luottovastuista eli parhaimman maksukyvyn ja reaalivakuuden omaavista asiakkaista. Keskustelun painopiste pitäisi olla asiakkaissa, joiden henkilökohtaisen konkurssin todennäköisyys on suurin. Nämä asiakkaat ovat heikon maksukyvyn omaavat kulutusluottoasiakkaat, koska heidän kalliilla tapahtuva lainanotto ei kerrytä usein pysyvää varallisuutta.

Koskinen & Tuomikoski (2017) ovat myös todenneet, että tietoa kulutusluottomarkkinoista on vähän ja että kotitalouksien velkaantumista kulutusluottojen osalta on siksi vaikea seurata. Kun maamme ylin finanssialan viranomainen toteaa tämän, tarkoittaa se valitettavasti myös itse

markkinakentässä sitä, että luotonantajien on vaikea seurata kuluttajien velkaantumista eri luotonantajien välillä. Kuluttajalla voi siis olla kulutus- ja osamaksuluottoja monien eri rahoituslaitoksien ja muiden luottolaitoksien kanssa samaan aikaan ilman että luottottajilla on tästä tietoa.

Valvonnan ja sääntelyn painopisteen ollessa asuntolainoissa ja mahdollisen asuntokuplan hillitsemisessä, velkaantumisen piilokustannukset voivat helposti unohtua. Kun kuluttajien velkaantumista tutkitaan, olisi huomioitava nimenomaan pienistä maksuhäiriöistä seuraavat ongelmat. Jos ulosotossa on saatavia ja velkasuoritukset ulosmitataan suoraan palkasta, työnteon kannattavuus heikkenee. Perintään siirretyt luotot voivat täten passivoida henkilöitä pysyttelemään työvoiman ulkopuolella. Erityisesti nuorten maksumerkinnät ovat huolestuttava ilmiö. Häiriöt asettavat kyseisille henkilöille rasitteita, jotka voivat pahimmillaan johtaa pitkäikäisiin taloudellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin.

Näiden kaikkien haittailmiöiden ehkäisyä varten on tärkeä tutkia, miten kuluttajien asemaa velkamarkkinoilla voitaisiin todella parantaa. Positiivisen luottorekisterin käyttöönotolla voidaan lisätä vain markkinaosapuolten välistä informaatiota. Informaation lisääminen ei kuitenkaan poista kaikkia kuluttajien ylivelkaantumiseen liittyviä ongelmia eikä se välttämättä tarjoa ratkaisuja edellä mainittuihin haittaongelmiin.

4 INFORMAATION MERKITYS LUOTONANNOSSA

4.1. Epätäydellinen informaatio

George Akerlofin julkaisu "The Market For Lemons" vuodelta 1970 loi taloustieteellisen pohjan sille kustannukselle, joka syntyy tiedon puutteesta. Akerlof tuo tutkimuksessaan ilmi sen, kuinka tuotteiden laatu markkinoilla heikkenee epäsymmetrisen informaation tilanteissa.

Esimerkkinä tutkimuksessa on käytettyjen autojen markkina, jossa on kahden laatuista autoja: hyvälaatuisia ja huonolaatuisia autoja. Hyvälaatuiset autot maksavat 10 000 euroa ja heikkolaatuiset maksavat 5 000 euroa. Jos sekä myyjät että ostajat ovat tietoisia autojen laaduista, autokauppa tehdään auton todellisen markkinahinnan mukaan. Mutta jos vain myyjä tietää auton laadun, ja ostaja taas ei pysty määrittämään yksittäisen auton laatua, ostajalle muodostuu riski ostaa heikkolaatuinen auto hyvälaatuisen auton hinnalla.

Ostaja voi varautua riskiin laskemalla ostotarjoustaan. Hän voi tarjota esimerkiksi autosta 7 500 euroa, koska hän ajattelee, että hänen tappionsa ovat rajalliset, jos paljastuu, että auto on heikkolaatuinen. Toisaalta kun myyjät tietävät auton todellisen arvon, hyväksyvät he tarjouksen vain silloin, jos heillä on myytävänä heikkolaatuinen 5 000 euron auto. Hyvälaatuisen 10 000 euron auton omistajat poistuvat markkinoilta, koska he eivät luonnollisestikaan halua myydä autoaan alihintaan 7 500 eurolla.

Markkinoiden kannalta tämä tarkoittaa, että hyvät autot poistuvat markkinoilta, jolloin jäljelle myyntiin jää vain huonoja autoja. Tästä kärsivät erityisesti ne kuluttajat, jotka olisivat olleet valmiita ostamaan hyvälaatuisen auton 10 000 euron markkinahinnalla, jos he vain olisivat pystyneet varmistamaan auton laadun.

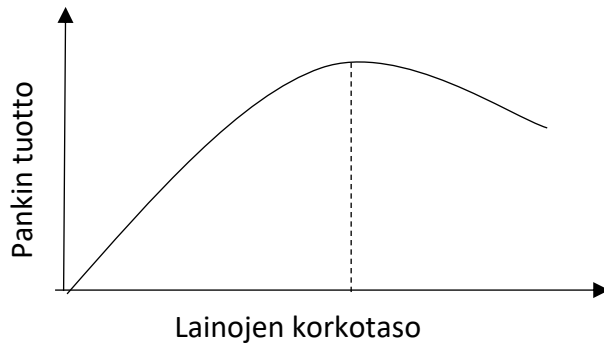
Epätäydellisen informaation kustannus voidaan replikoida koskemaan myös luottomarkkinoita. Tilanteessa jossa luotonantaja ei voi täysin varmistua asiakkaan maksukyvyistä, joudutaan luotonhintaa nostamaan kaikkien asiakkaiden luottosopimuksissa. Tämä takaa sen, että luotonhinta saadaan paremmin vastamaan keskimääräistä asiakaskunnan riskiä.

Hyvän maksukyvyn omaavat asiakkaat kärsivät tästä, jonka takia he voivat poistua luottomarkkinoilta, koska heille tämä keskimääräinen luotonhinta on liian kallis. Heikon maksukyvyn omaavalle asiakkaalle keskimääräisellä luotonhinnalla ei ole kysyntään samanlaista vaikutusta.

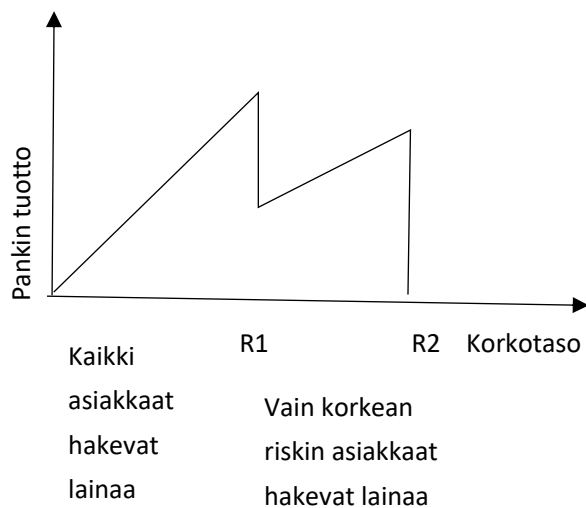
4.2. Haitallinen valikoituminen

Stiglitz ja Weiss (1981) toteavat, että epätäydellinen informaatio on syy, miksi luotonannossa esiintyy luottorajoitteita. Luottorajoite tarkoittaa sitä, että voittoa maksivoiva luotonantaja hylkää luottohakemuksia, vaikka kuluttajat olisivat halukkaita maksamaan lainastaan korkeamman koron tai antamaan lisää vakuutta lainalle.

Tutkijat toteavat, että luotonhintaa ei kannata nostaa liian korkeaksi kahdesta eri syystä. Ensinnäkin se houkuttelee liikaa heikon maksukyvyn asiakkaita asiakkaiksi. Toiseksi, korkeampi korkotaso houkuttelee luottohakemuksia enemmän investointikohteisiin, joissa luotonhakija on valmis ottamaan yhä enemmän riskiä. Näitä investointikohteita pankin kannattaa välttää, koska ne saattavat asiakkaan todennäköisemmin maksukyvyttömään tilaan. Kuvioissa 6a ja 6b on kuvattu graafisesti tämä näkemys.

Kuvio 6a. Tuoton ja korkotason yhteys.

Kuvio 6b. Korkotaso ja asiakasryhmät.

Kuviossa 6a pankki määrittää sen korkotason, joka maksivoi sen voitot. Korkotaso nostamalla pankki ottaa kasvamassa määrin lisää riskiä lainaportfolioon. Tästä johtuen pankin tuotto maksimoituu lakipisteessä.

Kuviossa 6b mallinnetaan kahden asiakastyypin: "turvallisen" ja "riskisen" asiakkaan kautta lainaportfolion riskin lisääntyminen. Pankin tuotto romahtaa, kun korkotaso nousee liikaa, koska hyvät asiakkaat poistuvat ja turvallisten investointikohteiden määrä vähenee.

Korkotason nousu tarkoittaa sitä, että investointikohteen tulevaisuuden kassavirroilla lainan korkokulujen takaisinmaksaminen vaikeutuu. Tästä johtuen velkarahoituksella toteutetun projektin kannattavuus heikkenee. Yhä korkeampi pankkikorko houkuttelee asiakkaita rahoittamaan entistä riskisempiä kohteita. Kuviossa 6b. mallinetaan tätä vaihtumaa koron noustessa korkotasosta R1 korkotasoon R2. Tämä on lainanantajan näkökulmasta haitallista valikoitumista.

On huomioitava, että monet luottolaitokset ovat erikoistuneet palvelemaan juuri korkean riskin asiakkaita. Korkotasolta korkeita lainoja myönnetään niin yrityspuolen- kuin henkilöpuolenlainoihinkin. Tästä johtuen lainanantaja voi toimia voitollisesti, vaikka asiakkaina olisi pääosin vain ns. korkean riskin asiakkaita.

4.3. Kieltävän luottopäätökseen mahdollisuus

Luotonhakija voi saada monen eri syyn takia kieltävän vastauksen luotonhakupyynnttöönsä. Stiglitz-Weiss mallissa oman pääoman ehtoinen rahoitus on katsottu olevan yhteiskunnalle parempi vaihtoehto kuin velkarahoitus. Oman pääoman ehtoisen rahoituksen kautta yhteiskuntaan ei muodostu ali-investointia, koska luottoja ei jouduta hylkäämään. Ideaalisessa maailmassa kaikki investointikohteet, joiden nettonykyarvo on positiivinen, saisivat jotakin kautta rahoitusta.

Calomiris ja Longhofer (2008) muistuttavat, että luotonantoprosessit ovat parantuneet huomattavasti viime aikoina. Nykyään voimme määrittää luotonhakijoiden riskiprofiilit paljon laajemmin verrattuna siihen, mihin Stiglitz ja Weiss ensimmäisessä mallissaan pystyivät.

Calomiris ja Longhofer mukaan kehitys asiakkaan luottoriskianalyysissä mahdollistaa lainanantajalle edun luottosopimuksia tehdessä. He tarkoittavat

tällä, että luotonantaja voi tietää asiakkaan todellisen luottoriskin paremmin kuin asiakas itse. Tämä tapahtuu erityisesti henkilöille, jotka eivät omaa kokemusta lainamarkkinoista. Tällaisessa tapauksessa haitallisen valikoitumisen mallit voivat olla irrelevantteja, koska lainanantaja tietää jo kaiken tarvittavan lainaa antaakseen. Tutkijat kuitenkin lisäävät, että erityisesti vakuudettomissa lainoissa haitallinen valikoituminen on korkea.

Korkea haitallisen valikoitumisen olemassaolo johtaa siihen, että luottihakemuksia hylätään valitettavasti myös täysin luottokelpoisilta asiakkailta. Kun uhka haitalliselle valikoitumiselle syntyy, luotonantajan on nostettava sitä rimaa, millä he haluavat luottihakemuksia hyväksyä. Muussa tapauksessa heidän on nostettava luotonannon hintaa.

Kuluttajista 39 prosenttia on ilmaissut, että he aikovat kysyä kulutusluottoonsa tarjouksen vain yhdestä pankista (Finanssiala 2017). Tämä indikoi sitä, että kuluttajat pitävät kilpailutusta hankalana ja kannattamattomana ja siksi hakevat lainaa ainoastaan yhdestä pankista. Tämä johtaa siihen, että kuluttajat eivät kilpailuta edes korkea korkoisia lainoja siitä aiheuttavan haitan takia.

Tämä voi johtua myös siitä, että pienemmät luotot annetaan yleensä vakiosopimuksilla, joiden hinta on kiinteä kaikille asiakkaille. Kulutusluottojen kilpailutukseen riittää siis hinnastojen läpikäynti. Mutta mitä alhaisempi vakiosopimuksen hinta on, sitä vaikeampaa sellaista on saada. Vakuudetonta kulutuslainaa ei voida nimittäin jakaa kaikille sitä tarvitseville. Halvemmissa kulutusluotoissa tätä erottelua joudutaan tekemään luonnollisesti enemmän.

Kuluttajilla onkin hyvä syy olettaa, että parhaan tarjouksen kulutuslainaan he saavat omasta tilipankistaan, kun vertaillaan sekä lainan hintaa sekä sen saatavuutta. Asiointihistoria luo kilpailuedun tilipankille. Oma pankki pystyy tarkistamaan asiakkaan maksukyvyyn paremmin kuin mikään muu rahalaitos.

Tästä syystä johtuen rahoitusta pystytään tarjoamaan yleensä paremmilla ehdoilla hinnan tai paremmalla saatavuudella. Tämä on juuri vakuudettomien lainojen erikoispiirre.

Kun tarkastellaan asuntolainoja, reaali- vakuudet lieventävät edellä kuvattua ongelmaa. Asuntolainanottoaikoissa kuluttajat ovatkin aktiivisempia kilpailuttamaan eri pankkeja. 58 prosenttia kertoo pyytäneen tarjouksen lainaansa vähintään kahdesta pankista, 40 prosenttia tyytyy yhteen tai korkeintaan kahteen pankkiin (Finanssiala 2017).

Kuvattu asia on merkittävä ongelma, kun tarkastellaan kulutusluottojen ja asuntolainojen välistä hintakilpailua. Asuntolainoissa käydään kiivasta marginaalisotaa, mutta kulutusluotoissa ei kilpailla hinnalla. Tämän takia uudet markkinoille tulleet luottolainajaajat tarjoavat lainaa huomattavasti kalliimmalla kuin jo ennestään markkinoilla olevat luottolaitokset. Tästä huolimatta uudet luottolainajaajat ovat onnistuneet saamaan markkinaosuutta.

4.4. Moraalikato

Paul Krugman (2009) määrittelee seuraavasti termin moraalikadon.

“Any situation in which one person makes the decision about how much risk to take, while someone else bears the cost if things go badly.”

Moraalikato on lainanannossa tärkeä käsite. Moraalikadon riski voi syntyä siitä, että lainanottoja voi muuttaa käytöstään luottosopimuksen tekemisen jälkeen. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tilannetta, jossa asiakas valehtelee parantaakseen luotonhakuprosessissa omia luottoehtoja.

Lainanantajan täytyy ottaa tämä huomioon. Kun lainanottoja hakee lainaa, hänen takaisinmaksun todennäköisyys pitää sisällään sellaisia asioita, joita pankki ei voi monitoroida tai ottaa huomioon luottohakemuksessa. Luotonantajan täytyy

siis hinnoitella luotto niin kannattavasti, että mahdolliset ennalta näkemättömät asiat sisältyvät hintaan. Lainan saanti kallistuu täten kaikkien luottosopimusten kohdalla.

Moraalikato on haitallista, koska osa asiakkaista saa lainaa ehdoilla, joka ei heijasta heidän todellista riskiään. Tämä voi puolestaan johtaa ylivelkaantumisen ongelmaan. Jotta moraalikadon ongelmalta voitaisiin kokonaan välttyä, täytyy lainanhakijan tiedostaa, että hänen intresseissä ei ole valehtelu tai asioiden kaunistelu.

Informaation tarkastaminen – ja sen ottaminen osaksi luottopäätöstä – tekee luottopäätöksistä entistä objektiivisempia. Kuluttajien intresseissä on myös saada objektiivisia luottotarjouksia, koska tällöin lainojen kilpailuttaminen on yhä helpompaa eri lainanantajien välillä. Objektiiviset lainatarjoukset perustuvat asiakkaan todellisen maksu- ja luotonhoitokyvyn luotettavaan arvioon. Tätä arviota varten asiakkaiden raha-asioista tarvitaan ajantasaiset ja riittävän laajat taloustiedot.

Positiivinen luottotietorekisterin avulla lainanhakija pystyy näyttämään, että hän on hoitanut mallikkaasti aikaisemmat luottovastuunsa ja että hänellä on edellytykset täyttää myös nykyiset luottovastuunsa. Kuluttaja hyötyy tästä kilpailuttaessa lainatarjouksia. Tarjouspyyntöihin saadaan myös nopeammin vastaus, kun asiakkaan luottohistoria on helposti saatavilla.

4.5. Luotonhakijoiden monitorointi – lujan luottosuhteen perusta

Pankkien tehtävä on välittää rahoitusta sitä tarvitseville. Pankit ovat erikoistuneet tähän roolin, koska markkinat eivät ole pystyneet ratkaisemaan epätäydellisen informaation, haitallisen valikoitumisen ja moraalikadon ongelmaa itsenäisesti. Ongelman ratkaisemiseksi tarvitaan luotettava rahoituksen välittäjä.

Akerlof (1970) ja Diamond (1984) korostavat asian yhteyskunnallisen tärkeyttä. Akerlofin mukaansa yleiselle taloudelliselle kehitykselle on tärkeää pystyä luomaan tavat tuottaa informaatiota lainanhakijoista ja käyttää sitä hyväksi.

Diamond puolestaan toteaa, että epätäydellinen informaatio ja sen seurauksena syntyvät heikot luottosopimukset voivat aiheuttaa hyvinvointitappion yhteiskunnalle. Yhteiskunnan kokema hyvinvointitappio voidaan minimoida monitoroimalla luotonhakijoita. Pankkien on siis kerättävä asiakkaista tietoja ja yhteiskunnan on mahdollistettava tietojen keruu, jotta taloudellista lisäarvoa voi syntyä.

Diamond mainitsee, että vaikka monitorointi on kannattavaa pankille, täytyy yhteiskunnan myös luoda kannustimet monitoroinnille. Vaarana nimittäin on se, että jos markkinat monitoroivat luotonhakijoita omaehtoisesti ilman ulkopuolisia kannustimia, kokonaismonitoroinnin määrä voi jäädä liian vähäiseksi. Tämä taas voi aiheuttaa hyvinvointitappion yhteiskunnalla liian heikkojen luottosopimuksien takia.

Toisaalta monitorointia voi olla myös liikaa, jolloin se muuttuu negatiiviseksi eikä tuota hyötyjä. Muun muassa päällekkäinen seuranta monen eri luotonantajan toimesta voi synnyttää yhteiskunnallista tehokkuustappiota. Tarkkailun tehokkuutta voidaan parantaa jakamalla monitoroinnista aiheutuvia tehtäviä.

Marinč (2008) tuo esille monitoroinnin kustannukset eri tilanteissa. Hyvän monitoroinnin avulla markkinoiden ei-systemaattisen luottoriskin osuus voidaan minimoida. Pankki ei kuitenkaan voi vähentää markkinoiden systemaattista luottoriskiä eli markkinariskiä, koska systemaattinen riski välittyy shokkina kaikille luottoasiakkaille muun muassa korkojen nousuna. Tästä johtuen markkinaympäristössä, joissa systemaattinen riski on korkea, kannustin omaehtoiselle monitoroinnille laskee.

Marinč pääättelee myös, että pankkien keskinäisen kilpailun kiristyminen voi heikentää luottoasiakkaiden monitorointia. Koventuva kilpailutilanne laskee odotettuja voittoja, jonka takia rahoituslaitos voi olla valmiimpi suurempaan riskinottoon. Tämän takia asiakaskohtaisen monitoroinnin tarve ja laatu voivat kärsiä.

Pankeille monitorointi on kallista, mutta teknologian kehittyessä sitä pystytään tekemään yhä paremmin ja halvemmin. Tämä tarkoittaa sitä, että kattavampaa monitorointia voidaan ulottaa uusiin asiakas- ja tuoteluokkiin, joissa sitä entuudestaan ei ole tehty. (Marinč 2008).

4.6. Velkasopimuksen tarkoituksellinen läpinäkymättömyys

Holmström (2015) tuo ilmi Townsendin (1979) sekä Gale ja Hellwigin (1985) teoriapohjaa vasten ilmi velkamarkkinoiden rakenteen. Tässä teoriapohjassa velkasopimus on optimisopimus investointien rahoittamiseksi, koska se minimoi kustannukset tarkan hinnan etsimisestä. Jotta kustannukset voidaan minimoida, velkamarkkinoilla esiintyy tarkoituksellista läpinäkymättömyyttä velkasopimuksissa.

Tämä tarkoittaa sitä, että velkasopimukselle ei pyritä löytämään täydellisen tarkkaa hintaa jatkuvasti – toisin kuin osakemarkkinoilla tehdään. Hinnan

tarkalle määrittämiselle ei myöskään ole tarvetta, koska velkasopimuksiin voidaan sisällyttää vakuus velan takaisinmaksun varmistamiseksi.

Jos lainaaja haluaa etsiä velalleen tarkkaa hintaa, hänen kustannuksensa nousevat myös epäsuoralla tapaa. Upotetut monitoroinnin kustannukset ovat turhia, jos velanottaja päättää maksaa lainan ennen takaisinmaksupäivää. Velkoja ei myöskään hyödy välttämättä, jos velanottajasta paljastuu uutta tietoa. Uuden tiedon hyväksikäyttö voi vaatia uuden sopimuksen tekoa, josta velanottaja voi kieltäytyä.

Velkamarkkinoiden rakenne paljastaa, että velkasopimukset eivät ole yhtä alttiita informaatiolle niin kuin osakemarkkinat ovat. Tämä tarkoituksellinen läpinäkymättömyys vahvistaa likviditeettiä markkinoilla. Toisaalta, kuten Holmström muistuttaa, kaikkiin taloudellisiin paniikkeihin liittyy velka.

Informaation läpinäkymättömyys lisää aina kokonaisriskejä. Vaikka riskit eivät näy hyvinä aikoina, informaation läpinäkymättömyys kerääntyy häntäriskiksi, joka saattaa realisoitua talouden kriiseissä. Markkinat kuitenkin toimivat tällä hetkellä siten, että näitä riskejä informaation suhteen halutaan ottaa, koska niiden poissulkemisesta ei saavuteta tarpeeksi merkittäviä taloudellisia hyötyjä velkasopimuksissa.

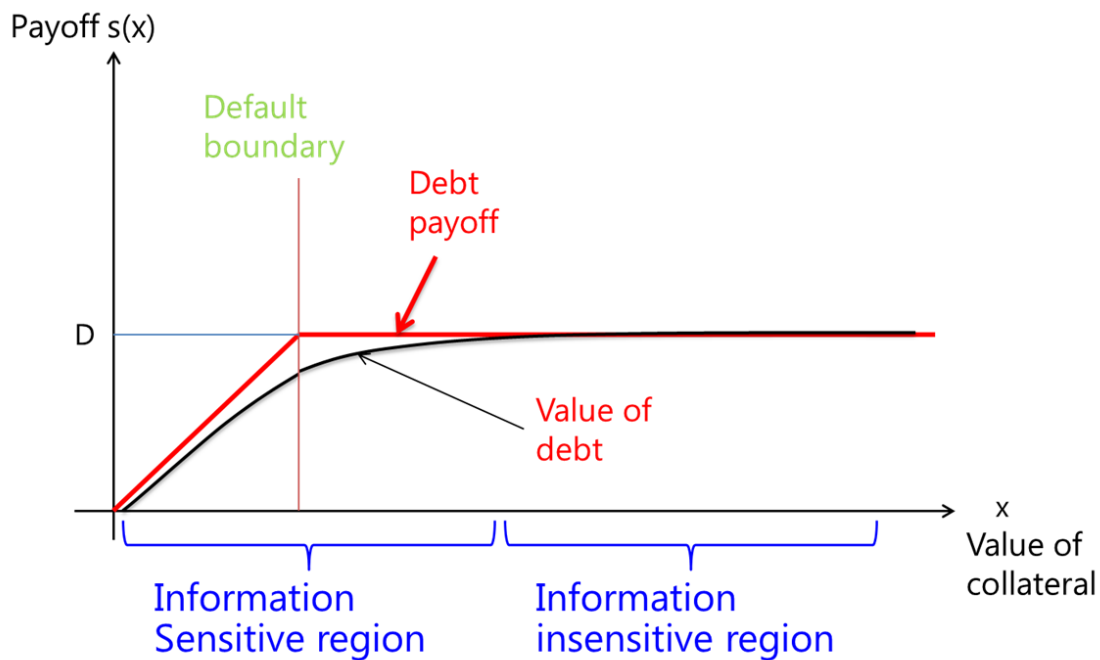
Vakuudellinen velka on edullinen tapa sulkea haitallisesta valikoitumisesta ja monitoroinnin puutteesta aiheutuvat ongelmat. Riittävä vakuus poistaa puuttuvasta informaatiosta aiheutuvia ongelmia. Tämä parantaa likviditeettiä markkinoilla. Kaikkea velkaa ei kuitenkaan tehdä vakuudellisena. Varsinkin suhdanteiden pohjissa vakuudellinen lainaus voi olla haasteellista, koska vakuudellista omaisuutta on vähemmän. On hyvä, että luottomarkkinoilla on mahdollista toteuttaa investointeja ilman vakuutta. Kannattavat investoinnit tulisi pystyä toteuttamaan suhdannekuopista huolimatta.

Vakuudeton velka on yleistä erityisesti pienemmissä luotoissa. Koska takaisinmaksua ei ole turvaamassa vakuus, luotonantajan intresseissä olisi valvoa kyseisiä luottoja tarkemmin. Ongelmana on, että kyseisten luottojen pienen koon takia, informaation kerääminen voi muodostua taloudellisesti kannattamattomaksi. Takaisinmaksuajat ovat yleensä myös nopeita, minkä takia informaation merkitys pienenee. (Holmström 2015)

Holmström toteaa, että rahoituksen välittäjät jakavat ja hankkivat informaatiota eniten tilanteissa, joissa vakuuden saaminen on kallista. Vakuuden ollessa halpaa he jättävät informaation jakamisen ja hankkimisen vähemmälle huomiolle.

Tämä tarkoittaa, että tietojen jakamiseen ollaan valmiita talouden nousukauden lakipisteessä, kun talous on velkaantunut ja olemassa oleva vakuus on kiinnitetty. Taloudellisen kriisin jälkeen informaation jakamiselle on myös kannustin. Kun vakuusarvot ovat alhaalla, vakuuden hankkiminen on vaikeaa ja kallista.

Näistä tilanteista taloudellinen kriisi on otollisempi tilanne informaation lisäämiseksi velkamarkkinoille. Taloudellisella nousukaudella uskotaan siihen, että velkasopimusten vakuusarvo on riittävä, jonka johdosta informaation hankkimiselle ei nähdä ylimääräistä tarvetta. Taloudellisen kriisin jälkeen informaation hankkiminen on suurempi prioriteetti, koska on selvää, että on toteutunut informaatiokato, jota ei velkasuhteissa oltu pystytty huomioimaan.

Kuvio 7. Velan herkkyys informaatiolle. (Holmström 2015)

Holmström tuo kuviossa 7 ilmi velan ja informaation välisen suhteen. Kuvion horisontaalinen akseli mittaa velasta saatavaa tuottoa velan päättymispäivänä ja vertikaalinen akseli mittaa puolestaan velan arvoa. Arvo D on velkasopimuksen nimellisarvo. Luottotappioraja on myös sisällytetty kuvioon. Velan arvoa kuvaava musta viiva mallintaa velan arvoa luotonantajan näkökulmasta ennen velkasopimuksen erääntymistä. Velan arvo on pienempi ennen velan eräpäivää, ja se kuvastaa lainaajan ottamaa riskiä.

Rahamarkkinoilla suurin osa velkasopimuksista on alueella, jossa informaation vaikutus ei ole suuri. Tällöin velasta saatava tuotto velan arvon suhteen on pieni. Kyseisen sopimuksen korko on täten erittäin matala, eikä lainaajan riski ole suuri. Näissä velkasopimuksissa informaatio on riittävästi, eikä informaation etsimiseksi kannata tuhata ylimääräisiä resursseja. On kuitenkin huomioitava, että turvalliset lyhyet velat ja hyvän vakuuden omaavat velat sisältävät aina kuitenkin riskiä – niin kohdekohtaisesti kuin markkinariskinkin osalta.

Holmströmin kuviosta käy ilmi alue, missä informaatiolla on merkitystä. Se löytyy luottotappioriskin vasemmalta puolen. Kun lainaajalla on realistinen mahdollisuus hävitä pääomaa, informaation merkitys korostuu. Korkean riskin lainoissa lainan tuotto lähestyy osakkeiden tuottoa. Täten on perusteltavissa kerätä kyseisistä lainoista enemmän informaatiota. Informaation avulla velkakirjan ja vakuuden arvo voidaan määrittää paremmin. Velkamarkkinoista muodostuu tehottomia, jos lainaajat eivät tee tätä riittävästi.

Tehottomat markkinat aiheuttavat riskien kerääntymistä. Tilanteessa jossa useampi kuin oletettu laina menee järjestelmättömäksi, myös lainaajaa alkaa uhata maksukyvyttömyys. Pankkisektorin perustuessa pankkien väliseen lainaukseen, voi likviditeetti hävitä, jo vastapuolta oletetaan uhkaavan maksukyvyttömyys.

Holmströmin määritelmää vasten kuluttajien velkatuotteet voidaan myös jakaa informaation vaikutuksen osalta: siihen altistuviin ja ei-altistuviin velkasopimuksiin. Esimerkiksi vakuudettomat kulutusluotot ovat asuntolainoja informaatioherkempiä lähinnä kyseisten tuotteiden riskisyyden ja vakuudettomuuden takia.

Positiivisen kuluttajaluokituksen osalta tämä asia on hyvä tiedostaa. Velkasopimuksissa, joissa on tarpeeksi hyvälaatuista vakuutta ja riittävä maksukyky, positiivisen kuluttajaluokituksesta saatava informaatiohyöty voi olla vähäinen. Kuluttajien velkasopimuksissa, joissa maksukyky on rajoittunut tai vakuuden asema on heikko, hyöty on vastaavasti suurempi.

4.7. Tietoisuus velkaisuuden kustannuksista

Velkamarkkinoita voidaan hahmottaa esimerkin avulla. Ajatellaan suljettua taloutta, jota ei kohtaa mikään ulkopuolinen yllättävä shokki. Sen talous kulkee normaalin taloussyklin mukaisesti, jossa se on niin nousu- kuin laskusuhdanteita. Silloin herää seuraavanlainen kysymys: missä lainatuotteissa ylivelkaantuminen ja siitä seuraavat maksuvaikeudet näkyvät ensin?

Asuntolainoissa lainanottajalla on nykyisin aina omaa pääomaa mukana ja tämä asuntolainanlyhennys asettaa kuluttajalle budjettirajoitteen eli lainan takaisinmaksun on oltava etusijalla. Esimerkiksi korkojen noustessa kuluttaja leikkaa kulutuksestaan, jotta pystyy suoriutumaan lainanlyhennyksistään. Mahdolliset maksuvaikeuden on rajattavissa, koska asuntolainan takana on reaaliomaisuus, joka voidaan tarvittaessa realisoida.

Kulutusluotoissa maksuvaikeudet ovat taas vakavampi asia, mitä ne ovat asuntolainoissa. Tämä väite on perusteltavissa, vaikka kulutusluotot ovat lainoina huomattavasti pienempiä kuin asuntolainat. Jos kuluttajalla on 10 000 euroa kulutusluottoa kymmenen prosentin korkokustannuksella ja hän kohtaa maksuvaikeuden, hänen korkokustannukset kasvavat huomattavasti. Kuluihin tullaan tässä tapauksessa lisäämään viivästyskorko ja muut perimiskulut. Näistä ylimääräisistä kuluista on vaikea päästä eroon, koska realisoitavaa omaisuuden arvo on heikko tai sen realisoiminen ei ole mahdollista.

Kokonaiskulut voivatkin helposti moninkertaistua maksuvaikeuksien pitkittyessä tai jos laina päättyy perintään. Jos esimerkissämme 10 000 euron lainan korkokulut kaksinkertaistuvat maksuvaikeuksien takia, korkokustannukset nousevat vuodessa 2000 euroon. Tämä vastaa yli 200 000 euron asuntolainan korkokustannuksia vuodessa, kun asuntolainan marginaali on yksi. Jos lainaa lyhennetään maksuohjelman mukaisesti, vastaa se silti yli

100 000 euron asuntolainaa, kun korkokustannus on 1 000 euroa vuodessa. Asuntolainan etuna on vielä se, että korkokustannukset ovat vähennettävissä tulo- tai pääomaverotuksesta. Veronmaksajien keskusliiton on laskenut, että vuoden 2018 osalta tästä edusta saatava hyöty on 10,5 prosenttia koroista.

Finanssialan keskusliiton 2017 tutkimuksessa vastaajilla, joilla on kulutusluottoa, oli kulutusluottoja keskimäärin 12 100 euroa ja muualta kuin pankista otettuja kulutusluottoja keskimäärin 9 700 euroa. Muihin kuin pankista otettuihin kulutusluottoihin oli tutkimuksessa laskettu yhteen osamaksuluotot, pikaluotot ja luottokorttiluotot. Summaamalla kulutusluottojen lainamäärät ja korkokustannukset yhteen, voidaan sanoa, että kokonaiskustannuksien perusteella keskimääräinen kulutusluottosumma vastaa kustannuksiltaan isoa asuntolainaa.

Esimerkin jälkeen on hyvä pohtia sitä, tiedostaako kuluttaja mahdollisesti sen, että hän maksaa vähintään noin kymmenkertaista kuluja kulutuslainoista asuntolainoihin nähden. Tilanne on johtanut siihen, että usea kotitalous on taloudellisesti ahtaalla. Harvalla taloudella on nimittäin varaa maksaa asuntolainan suuruisia korkokuluja ilman, että se kerryttää heidän reaaliomaisuuttaan. Tässä ympäristössä kuluttaja on altis riskeille, koska ansiotulot hupenevat korkokustannuksiin eikä säästöjä kerry.

Kuluttajalla on aina rajatut mahdollisuudet lisätä omaa kulutustaan. Jotta tulevaisuudessa voisi kuluttaa enemmän, vaatisi se nykyisestä kulutuksesta tinkimistä. Kuluttaja voi yrittää myös tehdä enemmän töitä ja parantaa omaa tulotasoaan, mutta tämän hyötyä rajaa marginaaliveroaste. Kulutusta on mahdollista myös lisätä ottamalla lisää velkaa tai järjestämällä velkoja uudestaan. Raha-asioissa epätoivoisen henkilön valinta onkin todennäköisesti tämä viimeinen vaihtoehto.

Julkisella vallalla ei ole todellisia keinoja estää kokonaan kulutusvelkaantumista. Velkasopimukset tehdään täysivaltaisten osapuolien kesken laillisin sopimuksin. Yhtiöiden yritystoimintaa ei myöskään voida mielivaltaisesti rajoittaa. Velkatuotteiden runsas tarjonta luo niille aina oman kysynnän. Nykyaikana velkatuotteiden markkinointi tapahtuu jo niin monessa kanavassa, että siltä ei voi välttyä.

Yksi keino yrittää välttää ylivelkaantuminen ja velkaantumisen kierre olisi lisätä tietoisuutta velkaantumisen riskeistä. Positiivinen luottotietorekisteri on keino tuoda taloustaito lähemmäksi taloudellisia sopimuksia. Taloustietoinen henkilö kykenee kilpailuttamaan lainatarjouksia, osaa budjetoida ja pystyy olemaan paremmin perillä omasta taloudellisesta tilanteestaan. Positiivinen luottotietorekisteri on myös keino muokata kulutuskäyttäytymistä ja valistaa ihmisiä siitä, että kulutusvelkaantuminen voi olla heille todella haitallista.

Positiivisen luottotietorekisterin puutteesta huolimatta Suomessa on korkea taloudellinen lukutaito. Kalmi ja Ruuskanen (2016) tuovat tutkimuksessaan esille, että Suomessa taloudellinen lukutaito on kansainvälisesti vertaillen korkealla tasolla. Tämä näkyy sekä taloudellisessa tietämyksessä että taloudellisessa käyttäytymisessä.

Tutkijat huomioivat sen, että taloudellisen tietämyksen ja taloudellisen käyttäytymisen välinen korrelaatio on kuitenkin melko pieni. Heidän mukaansa Suomessa korrelaatiokerroin tietämyksen ja käyttäytymisen välillä on 0,12. Korrelaatiokerroin on 0,2, kun kuluttaja itse arvioi hänen taloudellista tietämystään ja käyttäytymistään. Tutkijat havaitsivat, että erityisesti korkea koulutus ja korkea tulotaso ovat yhteydessä korkeaan taloudelliseen lukutaitoon.

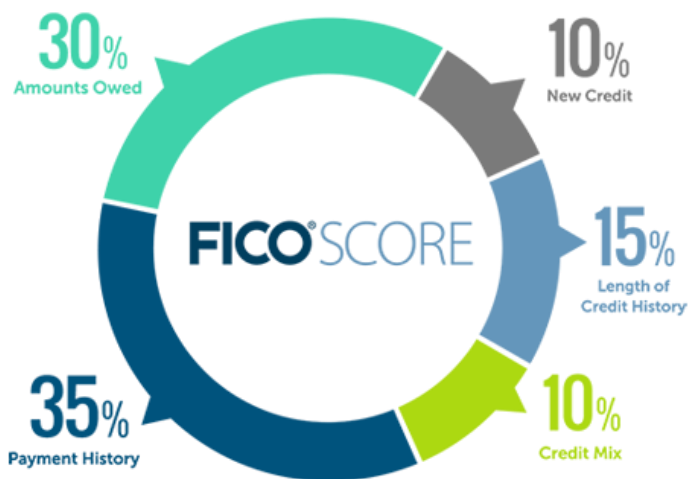
4.8. Informaation välittäminen

Aikaisemmin olemme käyneet läpi sitä prosessia, jossa kuluttajan tietoja välitetään lainanantajille ja kuinka se vähentää lainoituksen rahoitusriskejä. Mutta lähes yhtä tärkeää on myös se, että informaatiolla on selkeä kulkukanava myös lainaajilta kuluttajille.

Tämä tarkoittaa sitä, että lainoituksessa pitäisi kyetä viestimään kuluttajille se, missä tilanteessa heidän taloutensa on lainaa hakiessa. Kuluttajalle negatiivinen lainapäätös ei kerro yksinään mitään. Positiivisen luottotietojärjestelmän kautta myös luotonantaja voi jakaa näkökulmansa asiakkaan taloudellisesta tilanteesta. Rekisterin avulla on mahdollista luoda kuluttajista erilaisia asiakasprofiileja.

Yhdysvalloissa on kehitetty luottotietojärjestelmä, jossa kuluttajat luokitellaan pisteyttämällä. Fair Isaac Corp. – tunnetaan myös nimellä FICO – on kehittänyt luottopistestandardin. Sitä käytetään apuna luottopäätöksissä yli 90-prosenttisesti. FICO-luottopistenumerointi tehdään numeroasteikolla 300-850. Korkeampi luku osoittaa, että kuluttajalla on pienempi luottoriski. Matalampi luku puolestaan sen, että kuluttajalla on korkeampi luottoriski. (Fair Isaac 2018)

Kuviossa 9 on havainnollistettu FICO-luottopistenumeroon vaikuttavat asiat. Prosenttiosuudet heijastavat keskimääräisen kuluttajan luottopistenumeron muodostumista. Joillakin kuluttajaluokilla – kuten kuluttajilla, jotka eivät ole luottoa käyttäneet – prosenttiosuuksien suhteellinen jakauma voi olla erilainen.

Kuvio 8. FICO-luottopistenumeroon vaikuttavat tekijät. (Fair Isaac 2018)

Luottopistenumerointi sisältää sekä positiivisia ja negatiivisia luottotietoja kuluttajasta. Fair Isaac perustelee luottopistenumeroinnin etuja seuraavasti.

- Luottonumerointi auttaa kuluttajia saamaan vastaukset luottopäätöksiin nopeammin.
- Luottopäätöksistä tulee myös entistä tasa-arvoisempia, kun lainaajat voivat luottaa objektiiviseen arviointiin luotonhakijasta. Tämä taas tuo kuluttajat tasa-arvoiseksi asiakassuhteen, sukupuolen, kansalaisuuden ja muiden eriarvoistavien asioiden suhteen.
- Luottopistenumerointi laskee lainan korkoa. Lainanantajan kustannukset laskevat, minkä kautta kuluttaja saa myös hyötyä.
- Lainaa on mahdollista saada enemmän. Lainanantajat voivat kustomoida lainatuotteita eri luottoehdoilla, jolloin markkinoille tulee enemmän luotontarjontaa.
- Aikaisemmat ongelmat takaisinmaksukyvyssä eivät rajoita täysin luotonsaantia. Positiivinen maksukäyttäytyminen näkyy luottoraportissa heti ja se voi osoittaa sen, että kuluttajan raha-asiat ovat tasapainossa.

Vanhat maksuhäiriömerkinnät eivät sulje kaikkea luotonsaantia automaattisesti pois.

- Taloustaito lisääntyy. Kun kuluttajan tietää oman luottopistenumeronsa, hänellä on kannustin hoitaa talouttaan. Tämä johtaa siihen, että hän saa parempia luottotarjouksia.

Yhdysvaltojen luottomarkkinoilla kuluttajat voidaan määritellä kahteen asiakasluokkaan: Prime-asiakkaisiin ja Subprime-asiakkaisiin. Yleisesti Prime-asiakkaaksi kutsutaan sellaista asiakasta, jonka FICO-luottoluokitus on perusasteikolla 300 – 850 yli 620.

Vuonna 2007 alkanutta asuntolainakriisiä ei syyttä kutsuta Prime-kriisiksi, sen nimitys on Subprime-kriisi. Prime-asiakkaaksi kutsutaan asiakasta, jonka luottoluokitusnumero on tarpeeksi korkea ja jotka siksi muodostavat matalan riskin.

Subprime-asiakkaalla tilanne on taas täysin päinvastainen. Subprime-asiakkaalla voidaan jo lainaa myönnettäessä odottaa olevan vaikeuksia sen lyhentämisessä. Finanssikriisi kehittyi juuri Subprime-lainauksen kautta.

Luottopistejärjestelmä tai ylipäätään positiivinen luottotietorekisteri ei siis poista rahoituksen riskejä. Voidaan jopa finanssikriisin valossa väittää, että luottopistejärjestelmä mahdollisesti jopa avusti finanssikriisin synnyssä. Se mahdollisti lainanannon kasvun jopa siihen pisteeseen asti, että asiakasluokaltaan ja maksukyvyltään kaikista heikoin ryhmä luototettiin siihen kuntoon, että se sysäsi maailman finanssitalouden totaaliseen kaaokseen.

Teho mitä luottoluokituksesta saadaan, riippuu täysin siitä, miten siihen suhtaudutaan talouden kokonaisriskejä arvioitaessa. Jos lainanannossa kilpaillaan siitä, kuinka paljon rahaa saadaan lainattua, eikä rahoituksesta

kieltäytyä, vaan ainoastaan lainan kokonaiskorkoa sopeutetaan arvioidun riskin suhteen, tulevat ongelmat ennen pitkää esille.

Viranomaisten suhtautuminen luottotietorekisterin tulee olemaan oleellista. Valvonnassa fokus tulee suunnata korkean riskin asiakkaisiin. Negatiivinen luottotietorekisteri erottelee tehokkaasti ne asiakkaat, joiden maksukyky on turmeltunut. Positiivinen luottotietorekisteri taas erottelee asiakasmassasta ne asiakkaat, jotka ovat ylivelkaisia ja lähellä maksukyvyttömyyttä. Heitä niin viranomaisten kuin lainanantajienkin kannattaa valvoa, koska tämä ryhmä kerää varoittamatta luottovastuita, joista he eivät välttämättä pysty tulevaisuudessa suoriutumaan.

Nykyisellään viranomaisvalvonta ei tee tehokkaasti eroa sen suhteen, kuinka paljon riskiä lainanantaja ottaa. Korkean riskin lainaajia tulisi erityisesti valvoa ja rajoittaa, jotta "subprime" lainaus ei riistäydy käsistä.

Luottopistenumeraalla voidaan valvoa täysin objektiivisesti sitä riskiä, minkä lainaaja ottaa koko lainaportfoliossaan. Tätä riskipistettä vasten viranomaiset voisivat asettaa proaktiivisesti rajoja lainaustoiminnalle keskimääräisen riskin kasvaessa. Tällaisista keinoista esimerkkejä ovat muun muassa lainaportfolion keskimääräisen lainapistenumeron minimirajoitus, rajoitukset luottojen koolle ja oman pääoman vaatimukset.

Tällä tavalla valvontatoimet ohjautuvat sille sektorille, jolla uhat ovat korkeimmat. Jos toimista huolimatta, tapahtuu odottamattomia luottotappioita, on riskiä jo etukäteen rajattu. On myös perusteltavissa, että tällä tavalla luotonantajilta voidaan odottaa suurempaa omaa vastuuta, koska luottokannan laatu voidaan todistaa.

Kun sijoittajat joutuvat osallistumaan enemmän yhtiöiden bail-in ratkaisuihin, luotonantoa voidaan muokata siten, että näitä riskejä halutaan todellisesti

välttää. Tämä voi johtaa jopa lainauksen vähentymiseen – sen kannattavuuden vähentyessä. Samalla se toki johtaa siihen, että lainamarkkinat toimivat vähentyneillä systemaattisilla riskeillä. Kollektiivisesta riskistä siirrytään kohti yksilökohtaista ja hallittavaa riskiä.

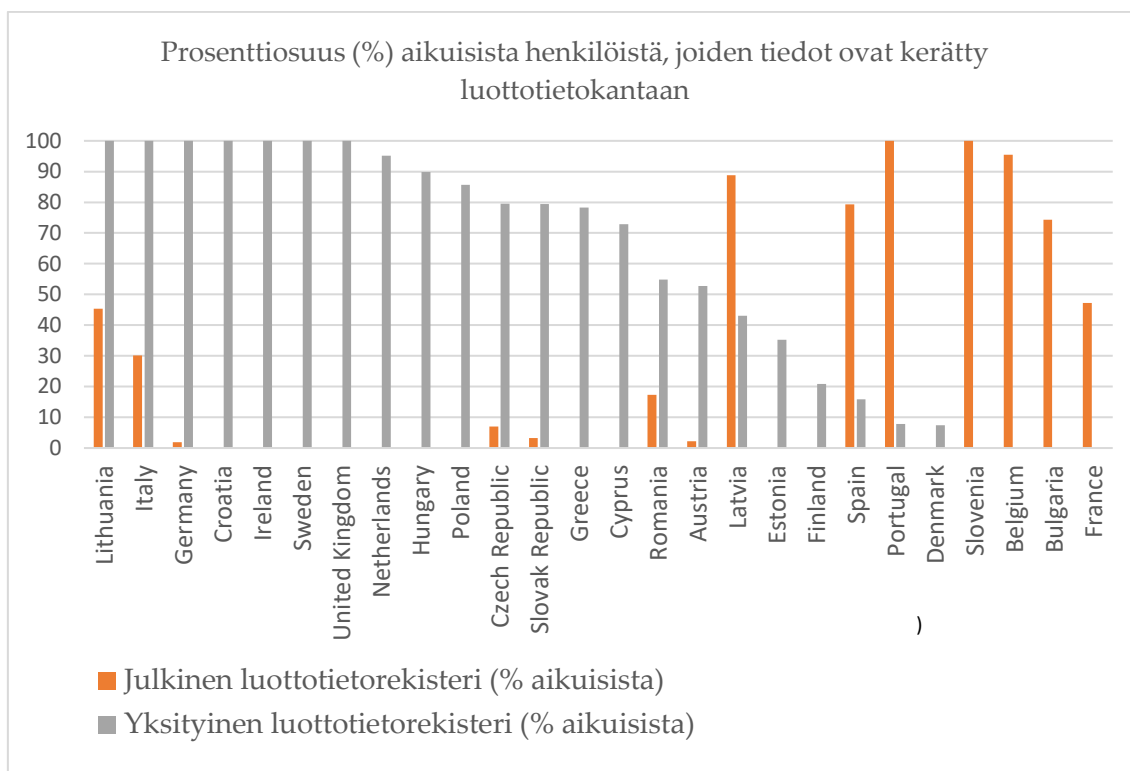
Girault ja Hwang (2010) ovat argumentoineet tämän saman asian puolesta. Heidän argumenttinsa perustuu siihen, että nykyisiä olemassa olevia julkisia luottotietorekistereitä voidaan hyödyntää paremmin. Heidän mukaansa paremmalla valvonnalla voidaan vähentää niin mikro- kuin makroriskejä.

5 LUOTTOTIETOREKISTERIN TULEVAISUUS

Euroopassa ei ole yhtenäistä luottotietorekisteriä. Siksi se, mitä tietoja luottotietorekistereissä on, vaihtelee maakohtaisesti. Useimmissa rekistereissä seurataan sekä kuluttajien positiivisia että negatiivisia luottotietoja. Tietojen vaihto eri maissa sijaitsevien rekistereiden välillä ei ole aktiivista.

Lainsäädännöllisistä, kulttuurillisista, liiketoiminnallista ja muista eroista johtuen Euroopassa luottotietoja keräävät sekä julkiset että yksityiset yritykset. Muutamassa maassa järjestelmät toimivat rintarinnan.

Kuviosta 9 voimme päätellä, että kattava julkinen luottotietorekisteri rajaa yksityisen luottotietorekisterin syntymistä. Tämä voi johtua lainsäädännöllisestä tilanteesta tai siitä, että julkinen rekisteri, on julkishyödyke, jota vastaan ei kannata kilpailla. Tämä tarkoittaa sitä, että julkinen luottotietorekisteri on mahdollista tehdä niin kattavasti, että sitä ei markkinoiden tarvitse täydentää yksityisellä luottotietorekisterillä.

Kuvio 9. Julkisen ja yksityisen luottotietorekisterin kattavuus Euroopassa (Maailmanpankki 2015)

Kuvio 9 käy ilmi, että Suomi lukeutuu niihin harvoihin Euroopan maihin, joissa käytetään vain negatiivista luottotietorekisteriä. Aidosti negatiivinen luottorekisteri on käytössä Suomen lisäksi enää Tanskassa ja Virossa. Muissa Euroopan maissa luottotietorekistereissä on suurin osa (>50%) aikuisväestöstä. Korkea prosenttisuus on indikaattori sille, että kuluttajista kerätään negatiivisten tietojen lisäksi myös positiivisia tietoja.

ACCIS (2015) tutkimuksessa eurooppalaista luottotietorekisteristä 79 prosenttia oli voittoa tavoittelevia yrityksiä. Voittoa tavoittelevien yhtiöiden voidaan olettaa keräävän sekä positiivisia että negatiivisia luottotietoja, koska mitä enemmän yhtiöillä on tietoja, sitä laajemmin he pystyvät palveluitaan myymään.

Maailman pankin -tilaston mukaan Suomessa yksityinen luottotietorekisteri pitää sisällään aikuisväestöstä 20,9 prosenttia. Tilastokeskuksen vuoden 2016

väestölukuihin suhteutettuna tämä tarkoittaisi, että yli 900 000 suomalaista kuuluisi yksityisiin luottojärjestelmiin. Tämä tuntuu korkealta luvulta, jos sitä verrataan Suomen Asiakastiedon lukuihin. Heidän mukaansa maksuhäiriöisiä henkilöitä oli tilastoissa vuonna 2017 yhteensä 374 200. Asia tarkentuu, kun Maailman Pankin tilastoa tarkastelee yksityiskohtaisemmin. Tilasto on rakennettu selitteellä:

“The number of individuals or firms listed by a private credit bureau with current information on repayment history, unpaid debts, or credit outstanding. The number is expressed as a percentage of the adult population.”

Selitteen mukaisesti lukuun onkin lisättävä vielä yritykset. Suomessa on 283 805 yritystä (Tilastokeskus 2015). Tämän lisäksi lukuun lisätään vielä henkilöt, joiden tietoa on tallennettu Suomen Asiakastiedon positiiviseen luottotietojärjestelmään asiakassuhteen ansiosta.

Tilastollinen aggregointi voi kuitenkin aiheuttaa tulkintaongelmia. Kun päätöksenteko pohjautuu usein makrotason tilastoihin, jäävät mikrotilastot ja muut yksityiskohtaiset asiat vähemmälle huomiolle. Tässäkin tilastossa on niputettu yhteen sekä kuluttajien että yritysten tietoja. Euroopan tasolla tietoja vertailtaessa tästä voi muodostua ongelma, koska eri jäsenmaat poikkeavat hyvin paljon toisistaan tilastointitavoiltaan. Sen takia maanosaa koskevien tilastojen tulkittavuus heikkenee.

Ongelman korjaamiseksi Euroopan keskuspankki on jo ryhtynyt toimeen. Keskuspankki perusti vuonna 2011 yhdessä kansallisten keskuspankkien kanssa projektin AnaCredit. Se on tietokanta, joka tulee sisältämään yksityiskohtaisia tietoja euroalueen yksittäisistä yrityslainoista. Sen tarkoituksena on luoda uusien tietoaaineistojen ja luottotietorekisterien avulla tietokanta, joka tukee keskuspankkia päätöksenteossa ja valvonnassa.

EKP itse määrittelee, että luottorekistereistä saatava tietokanta on hyödyllinen, koska yhdenmukaistettujen tietojen avulla, keskuspankki voi määrittää yritysten alue-, toimiala- ja yrityskohtaista riskiä sekä pankkiriskiä entistä paremmin. Rekisterin ensimmäisessä vaiheessa rekisteriin kerätään tietoja vain yritysten lainoista, joiden suuruus on yli 25 000 euroa.

AnaCredit-projekti on ensiaskeleille kehitykselle, jossa viranomaiset pyrkivät hyödyntämään päätöksenteossaan kansallisia luottorekistereitä. On luonnollista nähdä, että projektin yksi tulevaisuuden kehityssuunta on se, että yksityishenkilöiden lainoja aletaan seuramaan myös. Tämän kautta pystytään arviomaan rahapoliittisten toimien vaikutus yksityistalouksiin yhä tarkemmin.

5.1. Uusi maksupalveludirektiivi – Payment Services Directive, PSD2

Euroopan Unioni on hyväksynyt uuden maksupalveludirektiivin nimeltä PSD2. Se on otettu kansallisesti käyttöön 13.1. 2018 alkaen. Direktiivin tarkoitus on saattaa maksupalvelut laajemman sääntelyn piiriin sekä saattaa maksupalvelujen sääntely vastaamaan markkinoilla tapahtunutta kehitystä. Direktiivi mahdollistaa kolmansille palveluntarjoajille pääsyn asiakkaiden tileille asiakkaan suostumuksesta. (Finanssivalvonta 2018).

Direktiivissä asiakkaan tilitiedot luokitellaan osaksi asiakkaan omaisuutta. Tämä tarkoittaa, että asiakas pystyy jatkossa antamaan kolmannen osapuolen palveluntarjoajille pääsyn kyseisiin tietoihin. Tämä luo mahdollisuuden markkinaehtoiselle luottoluokitukselle. Kun asiakas luovuttaa tilitiedot, voi luotonantaja varmistua siitä, että asiakkaan maksukyky on riittävä. Luotonantaja voi varmistaa, että asiakas saa esimerkiksi palkkatuloja eikä ole ylivelkainen. Tämä tehostaa luotonantoprosessia, kun asiakas hakee oman tilipankkinsa ulkopuolelta lainaa. Ennen asiakkaan on mahdollisesti täytynyt todistaa

olevansa palkkasuhteessa ja kertomaan avoimesti luottotilanteesta. Jos luotonantaja voi varmistaa nämä tiedot automaattisesti, luotonannon tehokkuus paranee.

Markkinoille avautuu uusi reitti luottoluokituksen teolle. Voi olla, että luottoluokitus tapahtuu täysin erillään lainanantajista kolmannen osapuolen toimesta, jolloin luottoraportti tarjotaan luotonantajien käyttöön. Jää nähtäväksi laajeneeko luottoluokitus tätä väylää pitkin. Kuluttajalle tämä palvelu loisi uuden tehokkaan väylän kilpailuttaa lainanantajia.

5.2. Pääoman, työn ja luottotietojen vapaa liikkuvuus

Euroopan Unionin yksi perusajatus on ollut työvoiman ja pääomien vapaa liikkuvuus. Tämä perusajatus ei toteudu täydellisesti, jos kuluttajien luottotiedot eivät ole vapaasti saatavilla. Kuluttajan muuttaessa toiseen maahan, voi hänellä olla kyseisessä maassa ongelmia luotonsaannissa. Tämä johtuu siitä, ettei hänellä ole asiointihistoriaa kyseisen maan pankkijärjestelmässä. Asuntolainaa tai muuta lainaa voi olla vaikea saada, jos luottohistoriaa ei ole saatavilla.

Luotonantajalle muodostuu tällaisessa tilanteessa riski, jota kuluttaja ei pysty omilla toimillaan poistamaan. Tämä aiheuttaa Euroopan sisämarkkinoille tehokkuustappion. Kun lainansaanti on ongelma, työnperässä muuttaminen vähenee. Ihmiset jotka päättävät muuttaa työn perässä, lainansaannista muodostuu ylimääräinen rasite. Kohtaanto-ongelma olisi ratkaistavissa sillä, että kuluttajista olisi saatavissa, niitä perustietoja, mitä lainanantajat tarvitsevat.

Kattavan luottotietojärjestelmän puuttuminen aiheuttaa myös kilpailurajoitteen. Luotonantajat eivät voi laajentaa luotonantoaan helposti jäsenmaiden yli, koska luottotiedot sijaitsevat eri järjestelmissä. Tämä vähentää kilpailua ja aiheuttaa

eriarvoisuutta jäsenmaiden välillä. Kuluttajat kärsivät maissa, joissa luotonsaanti on vaikeaa ja kallista kilpailuesteen takia.

5.3. Velkaantuminen ja luottotietorekisteri

Pagano ja Japelli (1997) toteavat, että positiivinen luottotietojärjestelmä käyttöönotto nostaa velanottoa erityisesti markkinoilla, joissa on korkea haitallinen valikoituminen. Luottotietorekisteri tuo luottomarkkinoille kilpailua ja lisää luoton tarjontaa, koska luotonhakijoiden joukkoon hakeutuu parempia luotonhakijoita.

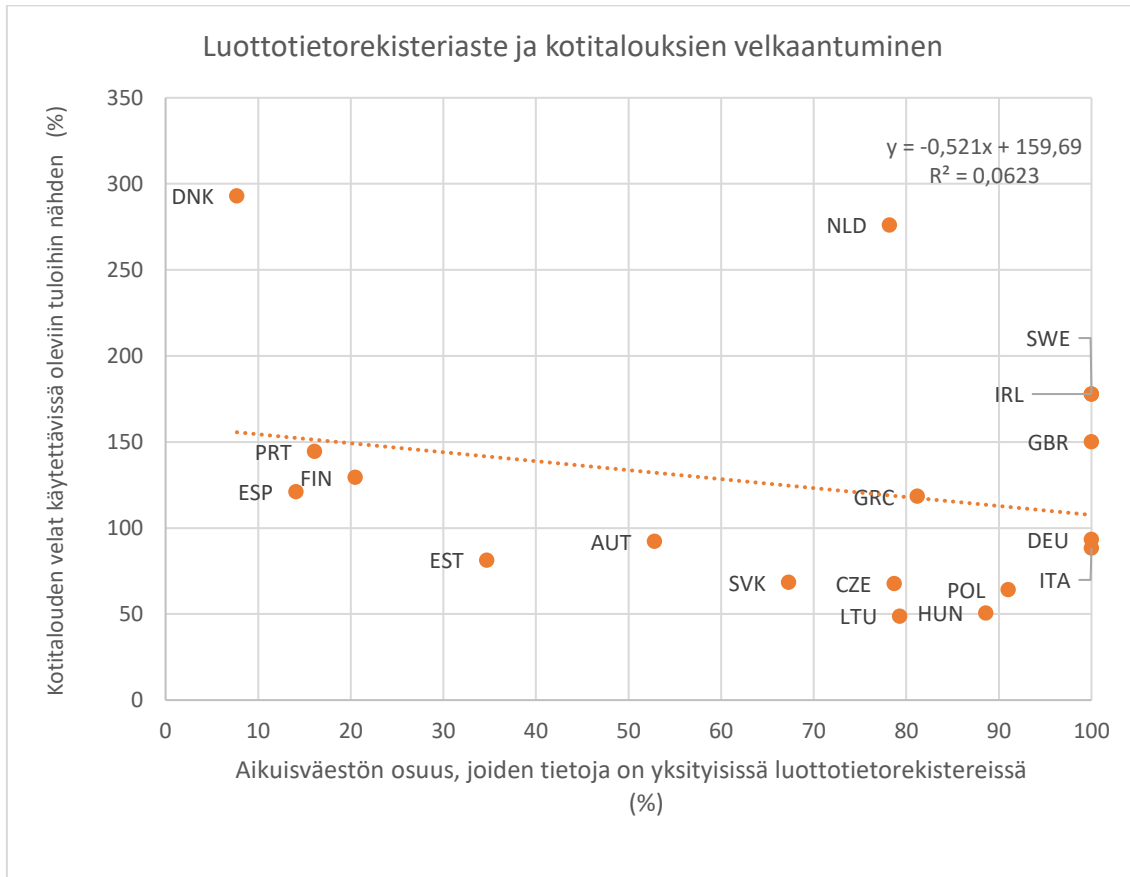
Suomessa positiivista luottotietorekisterin käyttöönottoa on perusteltu vastakkaisella näkökulmalla. Finanssialan puheenjohtaja Ari Kaperi on esittänyt huolensa suomalaisten ylivelkaantumisesta. Hänen mukaansa positiivisen luottotietorekisterin kautta ylivelkaantumista voitaisiin hallita.

Positiivinen luottotietorekisteri auttaa ylivelkaisten kuluttajien havainnoinnissa sekä velkasuhteen monitoroinnissa. Tältä kannalta rekisteri tuo niitä työkaluja luotonantajille, joiden avulla vastuullista lainanantoa voidaan harjoittaa. Velanotto lisääntyy erityisesti hyvän maksukyvyn omaavilla asiakkailla, kun he alkavat käyttämään aktiivisemmin lainatuotteita.

Kuviossa 10 on tarkasteltu Euroopan laajuisesti, löytyykö luottotietorekisterin kattavuudella yhteyttä kotitalouden velkaantumiseen. Luottotietorekisterin kattavuusaste on indikaattori negatiivisen ja positiivisen luottotietorekisterin välillä. Korkeampi arvo viittaa positiivisempaan luottotietorekisteriin. Havainnot on kerätty vuoden 2015 tiedoista.

Kuviossa 10 mallinnettu trendiviiva suuntautuu alaspäin, mikä mahdollisesti tarkoittaa sitä, että luottotietorekisterin kattavuusaste alentaa kotitalouksien

velkaantumista. Tämä ei kuitenkaan ole riittävä indikaattori sille, että näin todella tapahtuu. Kuvion tulkinnassa kannattaa käyttää varovaisuutta, koska havaintoja on minimaalisesti ja trendiviiva on ristiriitainen Pagano ja Japellin (1997) tutkimustulokseen nähden.

Kuvio 10. Aikuisväestön osuus yksityisissä luottotietorekistereissä verrattuna kotitalouksien velkaantumiseen. (Maailman Pankki 2015, OECD 2015)

6 ONGELMIA LUOTTOLUOKITUKSEN KÄYTTÖNOTOSSA

6.1. Tiedonjako

ACCIS (2015) julkaistussa tutkimuksessa on analysoitu tiedonjakoon perustavaa aktiivisuutta 28 eurooppalaisen luottotietorekistereiden välillä. Luottotietorekistereistä 79 prosenttia jakaa tietoa vastavuoroisuusperiaatteen mukaisesti. Periaatteen mukaan tietoa voi vastaanottaa, jos on vastavuoroisesti valmis luovuttamaan sitä. Kuitenkin 34 prosenttia luottoluokittajien joukosta ilmoitti, että he ovat rajoittaneet tätä vastavuoroisuudenperiaatetta vain suljettujen yritysten ja ryhmien tietoihin. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että rahoituslaitos ei välttämättä saa tietoja luottotietolaitoksesta, vaikka he olisivatkin valmiita luovuttamaan rekisteriin tietoja.

Tutkimuksesta käy ilmi myös, että luottotietoja jaetaan niukasti osapuolille, jotka eivät suoraa lainaustoimintaa harjoita. Luottorekistereistä 68 prosenttia ilmoitti, että välittäjille ei tietoja jaeta. Yllättävää oli myös se, että 42 prosenttia luottorekistereistä kertoi, että he eivät luovuta tietoja viranomaisille tai keskuspankeille käyttöön.

Viranomaiset eivät siis voi monitoroida tai käyttää tietoja rahapoliittisiin tarkoituksiin. Tämä on ongelmallista, koska viranomaisten toimenpiteillä on huomattava vaikutus taloudellisessa ahdingossa oleville ihmisille. Viranomaiset voivat sokaistua päätöksenteossa, jos tutkimustietoa ei ole siitä, miten se vaikuttaa eri ihmisryhmiin. Talouskasvun tai muun politiikan tavoitteen täyttymistä on tarkasteltava monipuolisesti.

Viranomaisilla olisi kyky ja mahdollisuus hankkia tietoja kansalaisistaan, mutta näyttää siltä, että siihen ei halua ole. Tätä vasten luottotietokysymyksissä hiljaisuus viranomaispuolelta ei ole yllättävää. Heidän kyky kommentoida asiaa on alhainen, koska he eivät asiaa aktiivisesti seuraa.

Maakohtaisesti luottotietolaitoksista vain 38 prosenttia jakoi tietoja toisiin maihin. Pääsyynä pidettiin sitä, että kyseisille tiedoille ei ole kysyntää. Vastaajista 38 prosenttia ilmoitti, että tietojen jakaminen on estynyt ulkomaille lakisääteisten rajoitteiden ja niihin liittyvien epäselvyyksien vuoksi.

Luvut osoittavat sen, kuinka suunnaton osa kerätyistä tiedoista jää eri kohderyhmien ulkopuolelle. Hyötyjä olemassa olevista luottotietorekisteristä jää hyödyntämättä, koska tiedon saanti on rajoitettua.

6.2. Muut ongelmat

Pyykkö ja Steinbauer (2013) tuovat esiin niitä ongelmia, jotka ovat esteenä positiivisen luottotietojärjestelmän käyttöönotolle. Yksityisyyteen ja turvallisuuteen liittyvät rajoitteet muodostavat käyttöönotolle haasteen. Tutkijoiden mukaan on vaikea määrittää, mitä tietoja kuluttajasta kerätään. Jos tiedot eivät ole yhtenäisiä, voi muodostua epäily tietojen luotettavuuden ja tulkittavuuden suhteen.

Tietojen keräys, hallinta ja käyttö ovat kaikki haavoittavuuksia, missä tietoja voidaan väärinkäyttää. Riski korostuu, kun tietoja kerätään useista lähteistä. Tällöin mahdollisuudet muun muassa identiteettivarkaudelle kasvavat.

Kerättyjä tietoja voidaan käyttää myös hyväksi, että se voi johtaa lainanannon rajoitukseen tai siitä koituihin ongelmiin jollekin ryhmälle. Esimerkiksi virheellinen lasku voi näkyä rekisterissä maksumyöhästyneenä, vaikka se olisikin riitautettu tai se olisi muodostettu sopimusehtojen vastaisesti.

Luottotietorekisterin yksi ongelma on siitä aiheutuvien kustannuksien määrittäminen varsinkin, jos julkinen valta perustaa rekisterin. Yksityisellä puolella markkinaehtoinen ratkaisu syntyy automaattisesti.

7 LUOTTOTIETOREKISTERIN VAIKUTUS LAINAKANTAAN

Tutkimuksen ekonometrinen osio on saanut motivaationsa aikaisemmasta taloustieteellisestä tutkimuksesta. Tutkimuksista on havaittavissa, että positiivisella luottotietorekisterillä on positiivisia vaikutuksia, erityisesti laajemman sekä halvemmän luotonannon muodossa.

Tutkimuksia aiheesta on useilta tutkijoilta. Esimerkiksi Brown ja muut (2009) näyttävät, että tietojen jako nostaa velan saatavuutta sekä alentaa velan kustannusta erityisesti maissa, joissa lainsäädännöllinen kuluttajansuoja on heikko. Samanlaisia tuloksia ovat saaneet Djankov, McLiesh & Shleifer (2007).

Houston, Lin & Yue (2010) ovat tutkimuksessa saaneet tuloksen, jossa informaation jakaminen nostaa pankin kannattavuutta sekä laskee pankin riskiä. Tällä on positiivinen vaikutus yleiseen talouskasvuun sekä alhaisempaan talouskriisin mahdollisuuteen.

Padilla ja Pagano (2000) mukaan tiedonjako toimii kurinpidollisena toimena lainanhakijaa kohtaan, jonka johdosta lainanottajat maksavat lainansa paremmin takaisin. Lainanottajat pelkäävät, että maksukyvyttömyys rajaa heidät luottopalveluiden ulkopuolelle.

Jatkotutkimuksessa Japelli ja Pagano (2012) osoittavat, että tästä on seurauksena alhaisemmat ongelmat haitallisen valikoitumisen ja moraalikadon osalta. Heidän mukaansa luottoriskit ovat alhaisemmat maissa, joissa on käytössä joko yksityinen tai julkinen luottotietorekisteri.

Tässä tutkimuksessa keskitytään selvittämään, onko yksityisen luottotietorekisterin kattavuudella vaikutusta kyseisen maan pankkisektorin lainakannan laatuun. Yksityisen luottotietorekisterin kattavuus on prosenttiosuus siitä aikuisväestöstä, joiden tietoja on yksityisissä

luottotietorekistereissä kyseisen maan sisällä. Termi esiintyy graafisesti jo kuvioissa 9 ja 10.

Tutkimuksen tavoite on selvittää, onko luottotietorekisterin kattavuudella tilastollista todistusvoimaa selittämään lainakannan laatua. Padilla ja Pagano (2000) tutkimuksen mukaisesti todistusvoiman suunta voidaan määritellä. Tutkijat ovat tuoneet ilmi, että lainanhakijat maksavat lainansa paremmalla todennäköisyydellä takaisin, kun he tietävät, että lainanantajat jakavat luottotietoja muille luottolaitoksille verrattuna siihen tilanteeseen, jossa tietoja ei jaeta. Tiedonjaon alla pienempi osa lainoista joutuu järjestelemättömiksi, koska lainanottajat haluavat säilyttää luottokelpoisuuden.

Tätä tutkimustulosta vasten voidaan olettaa, että maissa, joissa on suurempi kattavuus aikuisväestöstä yksityisissä luottotietorekistereissä, on lainojen takaisinmaksu tehokkaampaa. Todistusvoiman suunta määritellään täten käänteiseksi. Mitä suurempi luottotietorekisterin kattavuus on aikuisväestöstä, sen parempi on maan pankkisektorin lainakanta.

Tämän oletuksen alle muodostuu muutama käsiteltävä ongelma. Maan luottotietorekisteriaste kertoo pelkästään sen, kuinka moni henkilö on kirjattuna rekisteriin. Se ei ota kantaa siihen, kuinka laajasti tietoa kyseisistä henkilöistä on rekistereissä. Tästä johtuen maissa, joissa on 100 prosenttinen aikuisväestön kuulumuus luottorekisteriin, voi johtua siitä, että kerättävä tieto on rajallinen. Kun kyse on yksityisistä luottotietorekistereistä, ei tietoa toisaalta kerätä turhaan. Tietoa kerätään tärkeysjärjestyksessä.

Tämä tarkoittaa sitä, että negatiivista luottotietorekisteriä täydennetään positiivisilla tiedoilla, joka johtaa siihen, että yhä useampi henkilö tulee luottotietorekisterin piiriin. Voidaankin olettaa, että aikuishenkilöiden kattavuus

yksityisessä luottotietorekisterissä edustaa jakoa negatiivisen ja positiivisen luottorekisterin välillä. Positiivista rekisteriä edustaa suurempi kattavuus.

Pyykkö ja Steinbauer (2015) toteavatkin, että ero negatiivisen ja positiivisen luottotietorekisterin välillä on merkittävä. Heidän mukaansa negatiivinen luottotietorekisteri pitää 97 prosenttia vähemmän tietoa kuin kehittynein positiivinen luottotietorekisteri. Tutkimuskysymys voidaan täten ilmaista myös seuraavasti: ”Saavutetaanko ylimääräisellä positiivisella tiedolla lainauksessa tehokkuushyötyjä”.

Tutkimuksen yksi ongelma on myös se, että yksityisen luottotietorekisterin kattavuusaste ei tee eroa kuluttajien ja yritysten välillä. Luottotietorekisterin kattavuusasteeseen sisältyvät sekä kuluttajat että yritykset. Toisaalta myös pankkien lainakantaan sisältyy lainoja yksityishenkilöiltä ja yrityksiltä.

Saavutettuja tuloksia ei täten voi kohdistaa pelkkää kuluttajasektoria koskeviksi tuloksiksi.

7.1. Ekonometrinen malli

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, onko yksityisellä luottotietorekisteri asteella vaikutusta yksittäisen pankin luottokannan laatuun. Kontrollimuuttujina tutkimuksessa käytetään hyväksi tarkasteltavan pankin taloustietoja sekä pankin sijaintimaan perusteella saatavia tietoja kyseisen maan kotitalouksien taloudellisesta tilanteesta.

Tutkimuksessa hyödynnetään ainestoa kolmesta eri lähteestä. Pankkikohtaisia tietoja saadaan Orbis-tietokannasta. Maakohtaisia taloustietoja saadaan OECD:n tilastoista sekä aikuisväestön kattavuus yksityisissä luottotietorekistereissä saadaan Maailman Pankin tilastosta. Tarkasteltava ajanjakso tapahtuu vuosien 2011–2015 välillä. Tutkimuksessa käydään läpi 1041 eurooppalaisen pankin

yksityiskohtaisia tietoja. Yhteenveto pankkien sijainnista ja yhtiömuodosta löytyy taulukosta 3.

Tutkimusaineistossa yleisimmät havainnot ovat ranskalaisista ja portugalilaisista pankeista. Yhtiömuodoltaan taas yleisimmät havainnot ovat liike-, säästö-, osuuskuntapankeista. Tämän lisäksi tutkimuksen aineistoon kuuluu havaintoja rahoituslaitoksia, asuntolainapankeista ja ei-pankkitoimintaa harjoittajia luottolaitoksista. Tutkimuksesta on poistettu havainnot saksalaisista ja ranskalaisista pankeista, koska muuten havaintoaineiston painopiste olisi yli 50 prosenttia kyseisissä maissa.

Taulukko 3. Tutkimuksen pankkiaineiston yhteenveto maakoodilla eroteltuna. (Orbis 2018)

	AT	BE	CZ	DK	EE	ES	FI	FR	GB	HU	IE	LT	LV	NL	PL	PT	SE	SI	SK	Yht.
Liikepankki	19	11	20	28	7	26	16	100	76	10	8	6	13	19	25	23	24	9	10	450
Osuuskuntapankki	11	1	2	6		44	17	67	1	1				2	2	5		2		161
Rahoituslaitos (leasing & luottokorttilaitos)			2	2	4		5	3	55	20	1	1		7	1	8	4	2		115
Ei-pankki toimintaa harjoittava luottolaitos	1								10											11
Kiinteistö & Asuntolainapankki	5		2	6			2	12	39	2	4			2		2	8		1	85
Säästöpankki	2	3		28		11	9	23	3						1	86	51	1	1	219
Yht.	38	17	26	72	7	86	47	267	139	14	13	6	13	30	29	124	87	14	12	1041

Regressiomallin selitettävä muuttaja on yksittäisen pankin järjestymättömien luottojen osuus koko luottokannasta. Järjestämättömien lainojen osuus luottokannasta ilmaistaan prosenttiosuudella. Lyhenteenä jatkossa käytetään termiä NPL.

Mallin selittävät muuttajat ovat:

Pankkikohtaisesti:

1. Pankin keskimääräisen pääoman tuotto % (ROAA)
2. Pankin antamat lainat / vastaavat % (LAINAT_VARAT)
3. Pankin oma pääoma / vastaavat % (PÄÄOMA_VARAT)

Maakohtaisesti:

4. Kotitalouden velka / käytettävissä oleviin tuloihin nähden % (KT_VELKA)
5. Kotitalouden säästämisaste / käytettävissä oleviin tuloihin nähden % (KT_SÄÄSTÖASTE)
6. Kotitalouden käytettävissä olevien tulojen kasvu % (KT_TULOT)
7. Aikuisväestön osuus yksityisissä luottotietorekistereissä % (REKISTERIASTE)

Regressiomallissa kontrolloidaan nimikkeillä i yksittäistä pankkia ja aikaa t nimikkeellä. Malli on kuvattuna alla.

$$(1) NPL_{i,t} = \alpha + \beta_1 ROAA_{i,t} + \beta_2 LAINAT_VARAT_{i,t} + \beta_3 PÄÄOMA_VARAT_{i,t} + \beta_4 KT_VELKA_{i,t} + \beta_5 KT_SÄÄSTÖASTE + \beta_6 KT_TULOT_{i,t} + \beta_7 REKISTERIASTE + \varepsilon_{i,t}$$

Pankkikohtaiset selittävät muuttajat pitävät sisällään ne yksittäiset tekijät, jotka vaikuttavat kussakin yksilöllisessä pankissa luotonannon laatuun. Pankin keskimääräinen pääoman tuotto kertoo pankin voitollisuudesta. Suhde selitettävään lainakannan laatuun oletetaan olevan käänteinen, mitä enemmän pankki saa tuottoa keskimääräiselle pääomalle. Sitä alhaisemmat ovat

luottotappiot. Suhdeluvun kautta havaitaan tehokkuus pankin riskinotossa sekä riskin hinnoittelussa ja seulonnassa.

Pankin lainanannon oletetaan vaikuttavan järjestämättömien lainojen syntyyn. Mitä aggressiivisempi pankki on lainanannossa, sitä suurempia luottotappioita se voi odottaa. Mallissa lainanantoa kontrolloidaan pankin antamalla lainoilla taseen loppusummaan nähden.

Järjestämättömiä lainoja verrataan mallissa myös pankin pääomatilanteeseen. Heikko pääomatilanne voi vaikuttaa pankin riskinotto-kykyyn, koska vähäisen pääoman tilanteessa lainanannon virheisiin ei ole varaa. Toisaalta vahva vakavaraisuus heikentää oman pääoman tuottoa. Kannattavuutta voidaan esimerkiksi pyrkiä säilyttämään perimällä lainoista korkeampaa korkoa. Mallissa omaa pääomaa myös kontrolloidaan taseen loppusummaa vasten.

Regressiomallissa kontrolloidaan maakohtaisesti kotitalouksia. Tämä on tärkeää, koska pankin sisäisten toimien lisäksi myös ulkopuoliset toimet vaikuttavat siihen, miten pankin lainaportfolio suoriutuu. Järjestämättömät lainat ovat oire kiristyneestä taloudellisesta ahdingosta. Ottamalla huomioon kotitalouksien taloudellisen tilanteen regressiomallin vastaa paremmin todellista maailmaa.

Kotitalouden velka käytettävissä oleviin tuloihin nähden kontrolloi olemassa olevaa velan tasoa ja muutoksia regressiomallin aikamuuttujaa vasten. Velan määrän kasvu käytettäviin tuloihin nähden on viesti ylivelkaantumisesta. Kasvava taloudellinen taakka voi aiheuttaa sen, että kuluttaja ei pysty suoriutumaan vastuistaan. Tämä heijastuu pankin lainaportfolioon negatiivisesti.

Kotitalouden säästämisaste taas kertoo kotitalouden halusta priorisoida kulutuksen ja investointien välillä. Säästämisasteen nousun voidaan katsoa vähentävän heikosti suoriutuvien lainojen määrää, koska kuluttajat ovat paremmin varautuneita talouden shokkeihin.

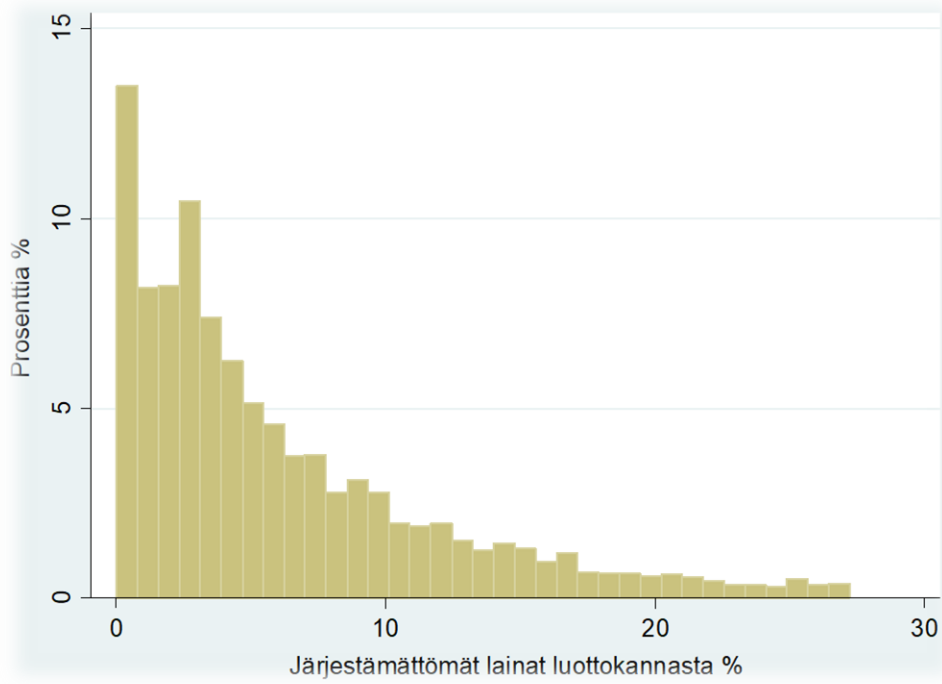
Kotitalouden tulojen muutos kontrolloi kotitalouden yleistä taloudellista asemaa. Tulojen nousun voidaan katsoa laskevan järjestämättömien lainojen osuutta, koska kuluttaja pystyy suoriutumaan paremmin vastuistaan.

Regressiomallin viimeinen muuttuja on rekisteriaste. Rekisteriasteessa tapahtuva muutoksen oletetaan vaikuttavan käänteisesti järjestämättömiin lainoihin. Mitä korkeampi yksityisen luottotietorekisterin kattavuus on, sitä alhaisemmat ovat luottotappiot.

Kaikkia muuttujia voidaan tarkastella lähemmin taulukoista 4, 5 ja 6. Aineiston keskimääräinen järjestämättömien luottojen osuus on 6,1 prosenttia luottokannasta. Luku on korkea. Aineiston tietokantahaku on tehty Bankscope-aineistosta, missä aineistoon on valittu ne pankit mukaan, jotka ovat ilmoittaneet järjestämättömien luottojen osuuden.

Taulukosta 4. nähdään järjestämättömien lainojen osuus luottokannasta. Havainnoista on siivottu pois viisi prosenttia suurimmista äärihavainnoista. Tutkija on sitä mieltä, että todellista luotonantotoimintaa ei voi harjoittaa yhtään suuremmilla arvoilla. Tämän takia järjestämättömien lainojen osuus vaihtelee prosenteissa välillä 0.01-27.22. Muiden pankkimuuttujien arvoista on siivottu pois yhden prosentin sisällä olevat pienimmät ja suurimmat arvot.

Taulukko 4. Histogrammi pankkien järjestämättömien luottojen jakaumasta.

Taulukko 5. Korrelaatiokertoimet mallin muuttujista.

	NPL	ROAA	LAINAT_VARAT	PÄÄOMA_VARAT	KT_VELKA	KT_SÄÄSTÖASTE	KT_TULOT	REKISTERIASTE
NPL	1							
ROAA	-0.1289	1						
LAINAT_VARAT	-0.1178	0.0639	1					
PÄÄOMA_VARAT	0.0612	0.2874	-0.1423	1				
KT_VELKA	0.0711	-0.0143	-0.0393	0.0468	1			
KT_SÄÄSTÖASTE	-0.2358	0.0986	0.2377	0.0368	-0.0524	1		
KT_TULOT	-0.0625	0.1642	-0.0216	0.0774	0.0196	0.2106	1	
REKISTERIASTE	-0.1329	0.0597	-0.0143	0.017	0.0992	0.076	0.2129	1

Taulukko 6. Muuttujien tilastotietoa.

Muuttuja	Vaihteluväli	Keskiarvo	Keskihajonta	Min	Max	Havainnot
NPL	Overall	6.137	5.839	0.01	27.22	N = 3806
	Between		5.912	0.01	27.15	n = 999
	Within		1.885	-6.466	2.500	T-bar = 3.80981
ROAA	Overall	0.559	0.983	-5.04	5.3	N = 4264
	Between		0.848	-4.335	4.3	n = 1034
	Within		0.5948	-4.710	4.179	T-bar = 4.12379
LAINAT_VARAT	Overall	6.024	2.208	0.85	97.13	N = 4255
	Between		2.200	1.13	97.05	n = 1028
	Within		4.770	1.878	1.154	T-bar = 4.13911
PÄÄOMA_VARAT	Overall	1.145	9.180	0.66	75.69	N = 4264
	Between		9.639	0.68	75.18	n = 1022
	Within		266	-2.671	4.957	T-bar = 4.17221
KT_VELKA	Overall					N = 6131
	Between	1.416	6.104	4.414	3.199	n = 1041
	Within		6.110	4.712	3.042	T = 5.88953
KT_TULOT	Overall		5.901	1.098	1.679	N = 6095
	Between					n = 1035
	Within	4.732	5.431	-1.590	1.620	T = 5.88889
KT_TULOT	Overall		5.258	-1.215	1.522	N = 5873
	Between		1.236	0.982	1.039	n = 1041
	Within		1.631	-7.778	4.787	T = 5.64169
REKISTERIASTE	Overall	4.014	414	0	100	N = 6246
	Between		410	0	100	n = 1041
	Within		5.290	-373.732	9.281	T = 6

Taulukko 7. Regressiomallit.

Y: NPL	Pienimmän neliösumman menetelmä		Kiinteiden vaikutusten malli	
	Beta-kerroin	P-arvo	Beta-kerroin	P-arvo
SELITTÄVÄT MUUTTUJAT				
LEIKKAUSPISTE	7.335***	0.000	14.33***	0.000
ROAA	-0.763***	0.000	-0.737***	0.000
LAINAT_VARAT	-0.0194***	0.000	-0.0214	0.178
PÄÄOMA_VARAT	0.0988***	0.000	0.0344	0.324
KT_VELKA	0.00667***	0.000	-0.0503***	0.000
KT_SÄÄSTÖASTE	-0.202***	0.000	-0.0198	0.765
KT_TULOT	-0.105	0.103	-0.194***	0.000
REKISTERIASTE	-0.0172***	0.000	0.0113	0.617
Pankin suhteen kiinteä efekti	Ei		Kyllä	
Ajan suhteen kiinteä efekti	Ei		Kyllä	
Havainnot	3376		3376	
F-testi	58.88		7.44	
P-arvo F-testistä	0.000		0.000	
Korjattu R ²	0.1072		-	
R ² : within	-		0.0649	
R ² : between	-		0.0003	
R ² : overall	-		0.0022	
Sigma u	-		6.827	
Sigma e	-		2.042	
Rho	-		0.918	

* p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

Tutkimustulokset ovat esitettynä taulukossa 7. Yksinkertainen paneeliaineiston pienimmän neliösumman menetelmä indikoi, että selittävät muuttujat ovat hyvin merkittäviä. Ainoastaan muuttujalle kotitalouden tulot merkittävää tulosta ei synny. Mallin heteroskedastisuus on korjattu käyttämällä heteroskedastisuudelle vahvoja virhetermejä.

Rekisteriasteen beta-kerroin on (-0,0172). Tämä indikoi, että 100 prosentin nousu rekisteriasteessa laskee järjestämättömien lainojen määrää 1,72 prosenttipisteellä. Tulos on yhtäläinen (Houstonin ym. 2010) tutkimuksen kanssa, jossa informaation jakamisella osoitettiin olevan riskiä pienentävä vaikutus.

Suomessa yksityisen luottotietorekisterin kattavuus aikuisväestöstä on noin 20 prosenttia. Jos Suomi ottaa käyttöön positiivisen luottotietojärjestelmän ja luottotietorekisterin kattavuus nousee 100 prosenttiin, indikoi tuloksemme sitä, että suomalaisten pankkien ja rahoituslaitoksien järjestämättömien lainojen määrä laskee $(-0,0172 \cdot 80)$ 1,376 prosenttipisteellä. Suhteellinen muutos järjestämättömien lainojen määrän keskiarvoon (6,137 %) on tällöin 22,4 prosenttia.

On selvää, että tutkimusaineisto on painottunut korkean riskin lainatuotteisiin. Matalan riskin lainatuotteissa, kuten asuntolainoissa, kymmenien prosenttien lasku järjestämättömien lainojen määrässä on epätodennäköistä, vaikka positiivinen luottotietorekisteri käyttöön otettaisiin. Korkean riskin lainatuotteissa, kuten kulutus- ja pienlainoissa, tulos on taas uskottavampi.

Kotitalouden säästämisastella (-0.202) on käänteinen vaikutus järjestämättömiin lainoihin. Järjestämättömät lainat vähenevät, kun kotitaloudet säästävät enemmän. Yhden prosentin nousu säästämisasteessa laskee järjestämättömien lainojen määrää 0,202 prosenttipisteellä.

Kotitalouden velka kasvattaa järjestämättömien lainojen määrää beta-kertoimella 0,00667. Kymmenen prosentin nousu kotitalouden velkaantumisessa nostaa järjestämättömien lainojen määrää vain 0,0667 prosenttipisteellä.

Muuttuja pankin kokonaispääoman tuotto (ROAA) laskee käänteisesti järjestämättömien lainojen määrää oletuksen mukaisesti. Tämä efekti on vaikuttaa voimakkaasti mallin selitettävään muuttujaan. Beta-kerroin on 0,763. Prosentin nousu pankin kokonaispääoman tuotossa laskee järjestämättömien lainojen määrää 0,763 prosenttipisteellä.

Lainanannolla varoihin nähden on myös käänteinen vaikutus. Tämä indikoi sitä, että pankit jotka harjoittavat luotonlaajennusta aggressiivisemmin hallitsevat riskejä paremmin. Lainanannon noustessa prosentin järjestämättömät lainat vähenevät 0,0194 prosenttipisteellä.

Pääomalla varoihin nähden on taas saman suuntainen vaikutus järjestämättömien lainojen syntyyn. Pääoman noustessa prosentin järjestämättömät lainat nousevat 0,0988 prosenttipisteellä. Tulos indikoi, että vahva omavaisuus ja siitä seuraava heikon oman pääoman tuottoaste aiheuttaa riskejä pankin lainaportfolioon.

Yksinkertainen paneeliregressio ei kuitenkaan huomioi yksittäisen pankin yksilöllisiä tekijöitä. Tämän takia regressiossa on käytetty kiinteiden vaikutuksien mallia. Kiinteiden vaikutuksien mallissa jokaiselle pankille estimoidaan oma vakiotermi. Mallissa otetaan myös huomioon aikamuuttuja. Kiinteiden vaikutuksien malli on valittu Hausmanin testin pohjalta.

Aineiston virhetermien autokorrelaation havaitsemiseksi on käytetty Wooldridgen menetelmää (Wooldridge 2002, 282–283). Virhetermit osoittautuvat olevan alttiita autokorrelaatiolle. Tämän takia kiinteiden vaikutusten malli on mallinnettu heteroskedastisuudelle ja autokorrelaatiolle vahvojen virhetermien kautta. Vahvojen virhetermien regressio on tehty Hoechlen (2007) osoittaman menetelmän mukaisesti.

Kiinteiden vaikutuksien mallissa merkittävien selitettävien muuttujien joukosta putoavat rekisteriaste, kotitalouksien säästämistä, pankin lainananto varoihin nähden sekä pankin pääoma varoihin nähden. Mallissa tilastollisesti merkittäviä muuttujia ovat ainoastaan pankin kokonaispääoman tuotto sekä kotitalouksien tulot ja kotitalouksien velat.

Pankin kokonaispääoman tuotto vaikuttaa käänteisesti järjestämättömiin lainoihin. Sen beta-kerroin on -0.737. Kerroin on lähellä pienimmän neliösumman menetelmästä saatua kerrointa -0.763. Kertoimen tulkinta on, että rekisteriasteen ollessa yksilön keskiarvon yläpuolella järjestämättömien lainojen määrä laskee -0.737 prosenttipistettä jokaista prosenttia kohden.

Kotitalouden velalla ja tulotasolla on käänteinen vaikutus selitettävään muuttujaan. Kotitalouden velan beta-kerroin -0.0503 eroaa etumerkiltään pienimmän neliösumman beta-kertoimesta 0.00667. Tämä tarkoittaa sitä, että

kotitalouden velkaantuminen vähentää järjestämättömien lainojen määrää. Tulos ei ole yksinkertaisen talousteorian mukainen.

Muuttujan kotitalouden tulo beta-kerroin on -0.194, joka on lähes yhtä suuri kuin pienimmän neliösumman menetelmästä saatu kerroin -0.105. Tämä tarkoittaa jälleen, että kotitalouden tulojen nousu laskee alentaa järjestämättömien lainojen määrää. Selittävä muuttuja käyttäytyy oletuksen mukaisesti.

Rekisteriasteelle merkittävää tulosta ei saada replikoitua kiinteiden vaikutuksien mallissa. Ei siis ole todistettavissa kiinteiden vaikutuksien mallissa, että aikuisväestön kattavuus yksityisissä luottotietorekistereissä selittäisi tilastollisesti merkittävällä tavalla järjestämättömien lainojen syntyä.

Korjattu R^2 - luku on pienimmän neliösumman mallissa 10,7 prosenttia. Kiinteiden vaikutuksien mallissa sisäisestä variaatiosta selitetään 6,49 prosenttia. Rho on havaittu yksilöllinen sisäkorrelaatio. Sisäkorrelaatio selittää 91,8 prosenttia variaatiosta ja loppuosa on idiosynkraattisen virheen aikaansaamaa.

8 YHTEENVETO

Positiivisella luottotietorekisterillä on ominaisuuksia, jotka rohkaisevat luotonantajia lisäämään luotonantoaan. Positiiviset luottotiedot mahdollistavat sen, että luotonhakija saa lainaa nopeammin, enemmän, halvemmin sekä entistä tasa-arvoisemmin. Informaatiosta saatavat hyödyt jakaantuvat sekä lainanantajille ja lainanhakijoille. Vaikka talouden velkaantuminen voi tämän seurauksena lisääntyä, luo positiivinen luottorekisteri keinon harjoittaa yhä vastuullisempaa lainanantoa. Sen avulla voidaan puuttua äärimmäiseen ylivelkaantumiseen ja valvoa luottosuhteita entistä kustannustehokkaammin.

Paraskaan luottotietorekisteri ei yksistään laske luotonannon riskejä.

Luottotietorekisterin avulla riskejä voidaan vain helpommin havaita.

Lainanantajan vastuulla on aina arvioida se riskisyyden aste, millä he haluavat lainausta suorittaa.

Oikein käytettynä positiivista luottotietorekisteriä voidaan käyttää hyväksi myös viranomaisten harjoittamassa pankkivalvonnassa. Riskien realisoituessa pankkeja voidaan velvoittaa kärsimään tappiot itsenäisesti. Näin varsinkin tilanteissa, joissa pankin lainaportfolion kautta voidaan näyttää toteen, että luotonannossa on tietoisesti harjoitettu korkeaa riskinottoa.

Tässä tutkimuksessa luottotietorekisterin kattavuudella havaittiin olevan alentava vaikutus järjestämättömiin luottoihin pienimmän neliösumman menetelmää käyttäen. Tutkimuksen yksi ongelmista oli se, miten positiiviset luottotietorekisterit voidaan erottaa negatiivisista luottotietorekistereistä tilastollisessa vertailussa. Tutkimukseen valittu muuttuja oli aikuisväestön kattavuus yksityisissä luottotietorekisteissä. Kyseinen muuttuja mallintaa kelvöllisesti, mutta ei täydellisesti eri maiden eroja negatiivisen ja positiivisen luottotietojärjestelmän välillä.

Euroopan keskuspankin kehityshanke AnaCredit avaa jatkotutkimukselle uusia mahdollisuuksia. Tulevaisuudessa AnaCredit-tietokannan kautta on saatavissa yksityiskohtaisia lainatietoja euroalueen luottolaitoksista. Tämä reaaliaikainen

tieto mahdollistaa yhä tarkemman taloustieteellisen tutkimuksen. Tietokannan kautta on mahdollista tarkastella tarkemmin tiedonjaosta aiheutuvia hyötyjä.

LÄHDELUETTELO

Aarnio, Reijo (2017). Positiivisen luottotietorekisterin haasteista.

Tietosuojavaltuutetun toimisto. Siteerattu 14.2.2018. Saatavilla: <URL:

<https://www.hs.fi/talous/art-2000005353650.html>>.

ACCIS (2015). An analysis of Credit Reporting in Europe. [Online] [viitattu]

15.1.2018. Saatavilla: <URL:

http://www.accis.eu/fileadmin/filestore/position_papers/REPORT_ACCIS_2015_SURVEY_OF_MEMBERS_FINAL_30112015_compressed.pdf>.

Akerlof, George A (1970). The Market for "Lemons": Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly Journal of Economics* 84:3, 488-500.

Barron, John M. & Michael Staten (2003). Credit reporting Systems around the Globe. In: *Credit reporting systems and the international economy*, Margaret Miller, 25-80. The MIT Press

Brown Martin, Tullio Japelli & Marco Pagano (2009). Information sharing and credit: Firm-level evidence from transition countries. *Journal of Financial Intermediation* 18:2, 151-172.

Calomiris, Charles W. & Stanley D. Longhofer (2008). Credit rationing. *The New Palgrave Dictionary of Economics*, Second Edition.

Diamond, W. Douglas (1984). Financial Intermediation and Delegated Monitoring. *The Review of Economic Studies* 51:3, 393–414.

Djankov Simeon, Caralee McLiesh & Andrei Shleifer (2007). Private credit in 129 countries. *Journal of Financial Economics* 84:2, 299-329.

Euroopan keskuspankki (2017). Explanatory note on the ECB Regulation on the collection of granular credit and credit risk data. [online] [viitattu] 14.1.2018
Saatavilla: <URL:
<https://www.ecb.europa.eu/stats/money/aggregates/anacredit/shared/pdf/explanatorynoteanacreditregulation.en.pdf>>.

Fair Isaac. Understanding your FICO Scores. [online] [viitattu] 8.1.2018.
Saatavilla: <URL:
https://www.myfico.com/Downloads/Files/myFICO_UYFS_Booklet.pdf>.

Finanssiala Ry (2017). Finanssialalta vihreää valoa positiiviselle luottorekisterille. [online] [viitattu] 10.11.2017. Saatavilla: <URL:
http://www.finanssiala.fi/uutismajakka/Sivut/positiivinen_luottorekisteri.aspx>.

Finanssialan Keskusliitto (2015). Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat. [online] [viitattu] 18.10.2017. Saatavilla: <URL:
[http://www.finanssiala.fi/materiaalit/FK-Julkaisu Saastaminen luotonkaytto ja maksutavat 2015.pdf](http://www.finanssiala.fi/materiaalit/FK-Julkaisu_Saastaminen_luotonkaytto_ja_maksutavat_2015.pdf)>.

Finanssialan Keskusliitto (2017). Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat. [online] [viitattu] 18.10.2017. Saatavilla: <URL:
http://www.finanssiala.fi/materiaalit/SLM_2017_Tutk12imusraportti.pdf>. .
Saatavilla: <URL:
<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Saantelyhankkeet/PSD2/Pages/Default.aspx>>.

Finanssivalvonta [online] (2017). Sääntelyhanke PSD2. [viitattu] 25.11.2017.
Saatavilla: <URL:
<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Saantelyhankkeet/PSD2/Pages/Default.aspx>>.

Gale, D. & Martin Hellwig (1985): "Incentive compatible debt contracts: the one-period problem", *Review of Economic Studies* 52:4, 647–63.

Girault, Matias Gutierrez & Jane Hwang. 2010. Public Credit Registries as a Tool for Bank Regulation and Supervision. [online] [viitattu] 4.2.2018. Saatavilla: <URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/934021468177872103/pdf/WPS5489.pdf>>.

Hoechle, Daniel (2007). Robust Standard Errors for Panel Regressions with Cross-Sectional Dependence. *Stata Journal* 7:3, 281-312.

Holmström, Bengt (2015). Understanding the role of debt in the financial system. BIS Working Papers No 479. [online] [viitattu] 5.1.2018. Saatavilla: <URL: <https://www.bis.org/publ/work479.pdf>>.

Houston, Joel F., Chen Lin & Ma Yue (2010). Creditor rights, information sharing, and bank risk taking. *Journal of Financial Economics* 96, 485-512.

Japelli Tullio & Marco Pagano (2002). Information sharing, lending and defaults: Cross-country evidence. *Journal of Banking & Finance* 26, 2017-2045.

Korkolaki 15.3. 2013/207.

Koskinen, Tuomas & Tuomikoski Olli (2017). Kokonaiskuva velkaantumisesta hämärtyy, kun kulutusluottojen tarjonta monipuolistuu. [online] [viitattu] 6.11.2017 Saatavilla: <URL : <https://www.eurojatalous.fi/fi/2017/2/kokonaiskuva-velkaantumisesta-hamaratty--kun-kulutusluottojen-tarjonta-monipuolistuu/>>.

Krugman, Paul (2009). *The Return of Depression Economics and the Crisis of 2008*. W.W. Norton.

Luottotietolaki 11.5.2007/527

Marinč, Matej (2009). Bank Monitoring and Role of Diversification. *Transition Studies Review* 16:1, pp 77–91.

Nordea [online] (2017). Vakuudettoman lainan korko henkilöasiakkaalle. [siteerattu] 17.10.2017. Saatavilla: <URL: <<https://www.nordea.fi/>>>.

OECD (2018). Household account statistics. [online][viitattu] 20.1.2018. Saatavilla: <URL: <https://data.oecd.org/>>.

Osuuspankki [online] (2017). Vakuudettoman lainan korko henkilöasiakkaalle. [siteerattu] 17.10.2017. Saatavilla: <URL: <<https://www.op.fi/>>>.

Oikeusministeriö [online] (2013). Selvitys ei suosittelle positiivista luottotietorekisteriä [siteerattu] 17.10.2017. Saatavilla: <URL: http://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/selvitys-ei-suosittele-positiivista-luottotietorekisteria>.

Oikeusministeriö [online] (2017). Positiivisia luottotietoja koskevasta järjestelmästä selvitys. [siteerattu] 15.2.2018. Saatavilla: <URL: http://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/positiivisia-luottotietoja-koskevasta-jarjestelmasta-selvitys>.

Padilla, Jorge A. & Marco Pagano (2000). Sharing default information as borrower discipline device. *European Economic Review* 44, 1951-1980.

Pagana, Marco & Tullio Japelli (1993). Information Sharing in Credit Markets. *The Journal of Finance* 48:5. 1693-1718.

Rehn, Olli (2017). Puhe Kivennavan metsä- ja maaseutuilmassa. [online] [siteerattu] 3.2.2018. Saatavilla: <URL: <https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/puheet-ja-haastattelut/2017/johtokunnan-jasen-olli-rehn-puhe-kivennavan-metsa--ja-maaseutuilmassa.-juankoski-4.8.2017/>>.

Saarenpää, Ahti (2013). Näkökohtia luottotietojen kokoamisen ja käytön sääntelystä. *Oikeusministeriön julkaisu*, 22/2013.

S-Pankki [online] (2017). Vakuudettoman lainan korko henkilöasiakkaalle. [siteerattu] 17.10.2017. Saatavilla: <URL: <https://www.s-pankki.fi/>>.

Steinbauer Dieter & Elina Pyykkö (2013). Towards Better Use of Credit Reporting in Europe. *Centre for European Policy Studies, European Credit Research Institute*. [online] [viitattu] 10.1.2018. Saatavilla: <URL: <https://www.ceps.eu/publications/towards-better-use-credit-reporting-europe>>.

Stiglitz, Joseph E. & Andrew Weiss (1981). Credit rationing in markets with imperfect information. *The American Economic Review* 71:3, 393-410.

Suomen virallinen tilasto (2017). Kotitalouksien säästämisaste. [online][viitattu] 10.10.2017. Saatavilla <URL: <http://www.findikaattori.fi/fi/115>>.

Suomen virallinen tilasto (2017). Kotitalouksien velkaantuneisuus. [online][viitattu] 10.10.2017. Saatavilla <URL: <http://www.findikaattori.fi/fi/28>>.

Suomen asiakastieto Oy (2017). Tilastopaketti kuluttajien maksuhäiriömerkinnöistä tammi-maaliskuussa 2008-2017. [online] [viitattu] 12.10.2017. Saatavilla <URL: <http://www.mynewsdesk.com/fi/documents/maksuhaeirioetilastot-1-3-slash-2017-66359>>.

Suomen Asiakastieto Oy. (2017b) Tietoa positiivisista luottotiedoista. [online] [viitattu] 10.12.2017. Saatavilla: <URL: <http://www.asiakastieto.fi/pdf/positiiviset-luottotiedot-tietoa.pdf>>.

Suomen Pankki (2017). Vakuudettomien kulutusluottojen määrä on kasvanut nopeasti. [online] [viitattu] 5.11.2017. Saatavilla: <URL: <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/tiedotehistoria/2017/vakuudettomien-kulutusluottojen-maara-kasvanut-nopeasti/>>.

Takala, Tuomas (2017). *Lyhytaikaisten kuluttajaluottojen sääntely. Kansantaloudellinen aikauskirja* 113:3.

Townsend, Robert M. (1979). Optimal contracts and competitive markets with costly state verification. *Journal of Economic Theory* 21, 265–93.

Veronmaksajain keskusliitto Ry [online] (2017). Asuntolainojen korkovähennyslaskelmat. [viitattu] 2.1.2018. <URL: <https://www.veronmaksajat.fi/Asunto-ja-auto/Asuntolainan-korot/>>.

Wooldridge Jeffrey M. (2002) *Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Worldbank (2017). *World Development Indicators*. [online] [viitattu] 20.1.2018. Saatavilla <URL: <https://data.worldbank.org/>>.

Yle Uutiset [online] (2017). Kulutusluottojen myöntäjille laajemmat tiedot luotonhakijoista. [siteerattu 15.11.2017]. Saatavilla: <URL: <https://yle.fi/uutiset/3-6591663>>.